

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра міського будівництва

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

на тему:

Містобудівні принципи та методи
просторово-планувальної організації
території Гірської сільської територіальної громади
Бориспільського району Київської області

Бутко Марина Сергіївна

(прізвище, ім'я та по батькові студента повністю)

Київ 2024 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра міського будівництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Приймаченко О.В.

„___” _____ 2024 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

на тему

Містобудівні принципи та методи
просторово-планувальної організації
території Гірської сільської територіальної громади
Бориспільського району Київської області

Виконала студентка групи зМБГм-23

Бутко Марина Сергіївна

(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

Спеціальність: 192 Будівництво та цивільна інженерія

ОП: Міське будівництво та господарство

Керівник Сингаївська О.І.

(прізвище та ініціали)

доктор технічних наук, професор

(вчене звання, науковий ступінь)

Київ 2024 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: урбаністики та просторового планування

Кафедра: міського будівництва

Освітній рівень: магістр за ОПІ

Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»

Спеціальність: 192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Освітня програма: «Міське будівництво та господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Мамедов А.М.

„___” _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Бутко Марина Сергіївна

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

1. Тема роботи “Містобудівні принципи та методи просторово-планувальної організації території Гірської сільської територіальної громади Бориспільського району Київської області”

затверджена наказом ректора КНУБА № 2610/2 від «16» грудня 2024 року

2. Керівник роботи

Сингаївська О.І., доктор технічних наук, професор

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання студентом роботи до захисту _____

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Р. 1. Аналіз сучасного стану предметної області.

Р. 2 Актуалізація та удосконалення узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

Р. 3 Застосування узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

Висновки.

Список літератури.

Додатки.

5. Графічний матеріал за розділами:

Р. 1. Лист 1 - Роль та місце громади, що досліджується в системі розселення, Лист 2 - Відповідність функціонального складу елементів соціальної інфраструктури систем центрів обслуговування регіону та місту, Лист 3 - Роль та місце сельбищної території.

Р. 2 Лист 4 - Інформаційна модель містобудівних об'єктів громадського призначення структурована по рівням обслуговування, Лист 5 - Актуалізована узагальнена експертна інфологічна модель показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

Р. 3 Лист 6 - Схема обслуговування закладами дошкільної освіти, Лист 7 - Схема обслуговування закладами загальної середньої освіти, Лист 8 - Схема обслуговування закладами охорони здоров'я, Лист 9 - Схема обслуговування фізкультурно-спортивними та оздоровчими спорудами, Лист 11 - Схема обслуговування культурно-видовищними центрами дозвілля, Лист 12 - Схема обслуговування закладами торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування.

7. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Вступ	05.11.2024
Розділ 1. Аналіз сучасного стану предметної області	16.11.2024
Розділ 2. Актуалізація та удосконалення узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування	26.11.2024
Розділ 3. Застосування узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування	09.11.2024
Висновки	15.12.2024
Список літератури	15.12.2024
Остаточне оформлення роботи	15.12.2024
Направлення роботи на рецензування, перевірку на плагіат	17.12.2024
Попередній захист роботи на кафедрі	17.12.2024

8. Консультанти розділів кваліфікаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірив	
		Дата	Підпис
Розділ 1.	Дьомін М.М., проф. каф МБ Приймаченко О.В., зав. каф МБ	16.11.2024	
Розділ 2.	Сингаївський П.С., аспірант каф МБ	26.11.2024	
Розділ 3.	Сингаївський П.С., аспірант каф МБ; Столярчук Ю., асистент каф МБ	09.11.2024	

9. Дата видачі завдання 01.11.2024 р.

Зав. кафедри

Приймаченко О.В.

(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

Керівник

Сингаївська О.І.

(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

Студент

Бутко М.С.

(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

Резюме

РЕЗЮМЕ (summary) до кваліфікаційної випускної роботи студента:		<i>Бутко Марина Сергіївна</i>	
Назва ВНЗ	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема	Містобудівні принципи та методи просторово-планувальної організації території Гірської сільської територіальної громади Бориспільського району Київської області		
Освітній ступінь	Магістр за освітньо-професійною програмою навчання		
Факультет	Урбаністики та просторового планування		
Кафедра	Міського будівництва		
Спеціальність	192 Будівництво та цивільна інженерія		
Освітня програма/група	Міське будівництво та господарство / зМБГм-23		
Керівник	Сингаївська Олександра Іванівна		
Обсяг роботи:	пояснювальна записка, стор.	Розділів	креслень формату А1
	99	3	12
Розділ 1 Аналітична частина	Аналіз сучасного стану предметної області		
Розділ 2 Науково-дослідна частина	Актуалізація та удосконалення узагальненої експертної інфонологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування		
Розділ 3 Проектно-конструктивні рішення	Застосування узагальненої експертної інфонологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування		
Розділ 4 Висновки	Висновки		
<p>Ключові слова (від 3 до 10 термінів або понять): МІСТОБУДІВНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ; СИСТЕМИ ТА ФОРМИ РОЗСЕЛЕННЯ; ТЕРИТОРІЇ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ; ТЕРИТОРІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ; ПРОСТОРОВО-ПЛАНУВАЛЬНА, ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНА ТА СОЦІАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ; КЛАСИФІКАТОР МІСТОБУДІВНИХ ОБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ; ПАРАМЕТРИ ТА ПОКАЗНИКИ МІСТОБУДІВНИХ ОБ'ЄКТІВ; ІНФОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ; ЕКСПЕРТНА МОДЕЛЬ.</p>			

Keywords:

URBAN PLANNING PRINCIPLES AND METHODS; SYSTEMS AND FORMS OF SETTLEMENT; TERRITORIES OF POPULATED AREAS; TERRITORIES OF A TERRITORIAL COMMUNITY; SPATIAL PLANNING, FUNCTIONAL PLANNING AND SOCIAL PLANNING ORGANIZATION OF A TERRITORY; CLASSIFIER OF PUBLIC PURPOSE URBAN PLANNING ITEMS; PARAMETERS AND INDICATORS OF URBAN PLANNING ITEMS; DATA AND LOGIC MODEL; EXPERT MODEL

Укладач: _____ / Бутко М. С. /

Керівник: _____ / Сингаївська О.І. /

“ ___ ” _____ 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	11
РОЗДІЛ I АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ	14
1.1 Поняття «Розселення». Системи та форми розселення	14
1.2 Аналіз існуючих типів населених місць	18
1.3 Просторово-планувальна організація території	19
Висновки до розділу I	27
РОЗДІЛ II АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УЗАГАЛЬНЕНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ ІНФОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПОКАЗНИКІВ МІСТОБУДІВНИХ ОБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	28
2.1. Модель функціонально-планувальної організації території	28
2.2. Інформаційна модель містобудівних об'єктів громадського призначення	32
2.3. Модель параметрів містобудівних об'єктів громадського призначення	36
2.4. Інфологічна модель показників містобудівних об'єктів громадського призначення	42
Висновки до розділу II	71
РОЗДІЛ III ЗАСТОСУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ ІНФОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПОКАЗНИКІВ МІСТОБУДІВНИХ ОБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	72
3.1 Просторово-планувальна організація території Гірської сільської територіальної громади	72
3.1.1 Ситуаційний план	72
3.1.2 Система розселення	74
3.1.3 Функціональне зонування території	75
3.1.4 Характеристика демографічного потенціалу	76

3.2. Обслуговування населення Гірської сільської територіальної громади закладами громадського обслуговування	77
3.2.1. Просторова організація системи освіти	79
3.2.2. Просторова організація системи охорони здоров'я	83
3.2.3. Просторова організація системи торгівлі, культури, спорту та дозвілля	85
3.2.4. Підприємства торгівлі, харчування (заклади ресторанного харчування) та побутового обслуговування	88
3.2.5. Просторова організація системи адміністративних, комунальних та інших соціальних послуг	90
3.2.6. Організації житлово-комунального господарства	91
Висновки до розділу III	93
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	97
ДОДАТКИ	100
ДОДАТОК А ЕЛЮСТРАЦІЇ ДО РОЗДІЛУ I	101
Рисунок А.1 - Єдина ієрархічна структура системи громадського обслуговування населення міста і регіона (за М. М. Дьоміним)	102
Рисунок А.2 - Культурно-побутове тяжіння до підприємств торгівлі непродовольчої мережі періодичного та епізодичного користування на прикладі м. Київ	103
Рисунок А.3 – Модель соціально-просторової організації Київської регіональної системи розселення	104
Рисунок А.4 - Модель соціально-просторової організації Київської локальної системи розселення	105
Рисунок А.5 - Форми розселення	106
Рисунок А.6 – Роль та місце сельбищної території	107

	10
ДОДАТОК Б ІЛЮСТРАЦІЇ ДО РОЗДІЛУ ІІ	108
Рисунок Б.1- Інформаційна модель містобудівних об'єктів громадського призначення	109
Рисунок Б.2 - Модель параметрів містобудівних об'єктів громадського призначення	110
Рисунок Б.3 - Актуалізована узагальнена експертна інфологічна модель показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування	111
ДОДАТОК В ІЛЮСТРАЦІЇ ДО РОЗДІЛУ ІІІ	112
Рисунок В.1 - Схема розташування Гірської сільської територіальної громади в системі розселення	113
Рисунок В.2 - Схема обслуговування закладами дошкільної освіти	114
Рисунок В.3 - Схема обслуговування закладами загальної середньої освіти	115
Рисунок В.4 - Схема обслуговування закладами охорони здоров'я	116
Рисунок В.5 - Схема обслуговування фізкультурно-спортивними та оздоровчими спорудами	117
Рисунок В.6 - Схема обслуговування культурно-видовищними центрами дозвілля	118
Рисунок В.7 - Схема обслуговування закладами торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування	119
ДОДАТОК В ТАБЛИЦІ ДО РОЗДІЛУ ІІІ	120
Таблиця В.1 – Баланс території Гірської сільської територіальної громади	121
Таблиця В.2 – Розрахунок необхідної ємності установ і підприємств обслуговування для населення Гірської сільської територіальної громади	122

ВСТУП

Згідно з Законом України «Про основи містобудування», містобудування («містобудівна діяльність») — «це цілеспрямована діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій громадян, об'єднань громадян по створенню та підтриманню повноцінного життєвого середовища, яка включає прогнозування розвитку населених пунктів і територій, планування, забудову та інше використання територій, проектування, будівництво об'єктів, реконструкцію історичних населених пунктів, при збереженні традиційного характеру середовища, реставрацію та реабілітацію об'єктів культурної спадщини, створення інженерної та транспортної інфраструктури» [1].

Актуальність теми. В сучасних умовах стрімкого політичного та соціально-економічного розвитку суспільства важливим завданням є створення безпечного середовища життєдіяльності людини. Адже життя людини в місті пов'язане з її багатоманітною діяльністю і повинно бути забезпечене повноцінним культурно-побутовим і транспортним обслуговуванням. Воно являє собою досить складний, багатоманітний організм і при цьому організм живий, що постійно розвивається і вдосконалюється.

Дослідження загальних закономірностей просторово-планувальної організації території проводили багато вчених у сфері містобудування, географії, регіонального планування та економіки, такі як М.М. Дьомін [8, 9, 10], О.І. Сингаївська О.І. [12, 13, 14], Є.Є. Ключніченко [14], Г.Й. Фільваров, Плешкановська А.М. [15] та інші [17, 18].

Чітке функціональне зонування території сприяє системному розміщенню установ, раціональній організації транспортного обслуговування та створенню всіх необхідних зручностей для населення.

Мета роботи: обґрунтування містобудівних принципів та методів, які мають бути застосовані до просторово-планувальної організації території громади на прикладі Гірської сільської територіальної громади Бориспільського району Київської області.

Об'єкт дослідження: просторово-планувальна організація території громади.

Предмет дослідження: містобудівні принципи та методи просторово-планувальної організації території громади.

Межі дослідження - територія Гірської сільської територіальної громади Бориспільського району Київської області.

Задачі дослідження:

1. Виконати аналіз сучасного стану законодавчо-нормативної та науково-методичної бази містобудівних принципів просторово-планувальної організації території населених місць.

2. Виконати актуалізацію та удосконалення узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

3. Виконати аналіз застосування моделей функціонально-планувальної та соціально-планувальної організації територій до території Гірської сільської територіальної громади.

4. Виконати аналіз відповідності наявних об'єктів громадського призначення на території Гірської сільської територіальної громади складу узагальненої моделі містобудівних об'єктів громадського призначення з врахуванням рівнів обслуговування.

5. Виконати аналіз просторово-планувальної організації території Гірської сільської територіальної громади.

6. Виконати моделювання системи громадського обслуговування Гірської сільської територіальної громади.

7. Виконати застосування узагальненої інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування на прикладі Гірської сільської територіальної громади.

Методи дослідження: методи порівняльного аналізу, методи структурного аналізу.

Наукова новизна: актуалізація узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

Практична новизна: апробація результатів наукових досліджень та розроблених моделей до розробки комплексного плану просторового розвитку території Гірської сільської територіальної громади - застосування:

- моделей функціонально-планувальної та соціально-планувальної організації територій;

- узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до нормативних документів. [5, 6]

Структура та обсяг дипломної роботи: Дипломна робота представлена пояснювальною запискою загальним обсягом 99 сторінок, 3 додатками та графічними демонстраційними матеріалами. Основний текст дослідження викладено на 89 сторінках і складається з вступу, 3 розділів, загальних висновків, списку літератури, що налічує 20 джерел. Додатки містять 16 рисунків і 2 таблиці. Графічна частина представлена на 17 листах формату А1.

Ключові слова: містобудівні принципи та методи; системи та форми розселення; території населених місць; території територіальної громади; просторово-планувальна, функціонально-планувальна та соціально-планувальна організація території; класифікатор містобудівних об'єктів громадського призначення; параметри та показники містобудівних об'єктів; інфологічна модель; експертна модель.

РОЗДІЛ I

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ

1.1 Поняття «Розселення». Системи та форми розселення

Одним із найбільш важливих фундаментальних понять, пов'язаних з визначенням об'єктів містобудування, є теоретичне осмислення поняття «розселення». Поняття «розселення» складне за змістом і має декілька значень, що ускладнює його сприйняття і використання.

Відомо, що термін «розселення» вживається для визначення як динаміки процесу територіального розподілу населення, точніше - поступового розповсюдження населення по території, так і як наслідки цього процесу і вказує на ті просторові форми, в яких він фіксується на певний час.

Термін «розселення» (також як і «розселення населення») є полісемічний, оскільки він фіксує як процес (у просторі і в часі), так і його результат – територіальне розміщення населення. «Розселення людей – це по суті, форма просторової організації суспільства». [13]

За В.Г.Давидовичем – відомим вченим урбаністом, термін «розселення» визначає: розміщення мережі населених пунктів різної величини, які виконують ті чи інші народногосподарські функції (міст, селищ, сіл) по відношенню до місць виробництва, лініям транспорту, природного середовища і по відношенню одне до одного, а також розміщення населення по їхній території. [13]

Системи розселення

Система розселення – сукупність населених пунктів, об'єднаних сталими трудовими та культурно-побутовими зв'язками, орієнтованих на центр системи розселення. [16]

Формування системи розселення відбувалося під впливом процесів загальноісторичного розвитку. Система розселення певного територіального рівня, що формується, відповідає формуванню цілісної виробничо-економічної системи даної території, яка характеризується високим ступенем інтеграції. Система розселення та відповідна їй виробнича система території виникають та розвиваються одночасно, залежать один від одного, доповнюють та стимулюють удосконалення один одного. [16]

Зважаючи на провідний містобудівний принцип – принцип часової та фізичної досяжності місць тяжіння, економічні можливості і доцільність територіальної концентрації певних видів послуг, при умові відповідної концентрації населення в зонах діяльності тих чи інших установ і підприємств, сфера обслуговування населення, базується на принципах багаторівневої організації – поетапного обслуговування.

При цьому, на першому – нижчому рівні, найбільше наближеному до населення (радіус обслуговування до 7-10 хвилин, пішохідної доступності - 500 м), розташовуються установи і підприємства з різними функціями: – «повсякденного» (масового) попиту: – міський мікрорайон у містах, шкільний мікрорайон – центри первинної системи розселення (радіус – 5-7 км) у сільській місцевості.

На другому рівні: – установи і підприємства обслуговування, так званого «періодичного» попиту. В містах це – житловий район - радіус обслуговування 1 км, 15-20 хвилин пішохідної доступності; в сільській місцевості – місцевий центр – радіус обслуговування 12-20 км.

На третьому рівні: – установи і підприємства епізодичного користування – міські центри (в найкрупніших містах – центри планувальних зон або районів) та центри локальних систем регіонального розселення.

На четвертому рівні: – міські центри найкрупніших міст – центри регіональних систем розселення. [8, с. 79] (рис А.1)

Дослідженнями вчених, співробітників КиївНДІмістобудування ще в 60-70ті роки минулого століття була визначена структура системи розселення в

Україні, модель якої містить чотири рівні ієрархії. Встановлено чотири рівні концентрації населення – демографічного потенціалу населених місць, який корелює з структурою і кількісними показниками соціально-культурного потенціалу, різноманітністю місць прикладання праці в міжселенному просторі [8, с. 6].

Цілісним об'єктом містобудівної діяльності є регіональні системи розселення, які формуються навколо центрів – великих міст з розвинутою економічною базою, соціальною інфраструктурою, системою міжселенних соціально-економічних (соціально-культурних та трудових) зв'язків, розвинутою транспортною інфраструктурою, зона впливу яких має ієрархічну функціонально-просторову структуру, яка складається із чотирьох рівнів цілісності: «первинні», «місцеві», «локальні», «регіональні». [8, с.85] (Рис. А.2).

Радіуси зон впливу центрів, чисельність населення центру, а також сумарна чисельність населення центру і зони його впливу складають відповідно: для «первинних» систем 5-7 км, 0,5-2 тис. осіб, 1,5-5 тис. осіб; для «місцевих» - 12-20 км, 10-15 тис. осіб, 15-30 тис. осіб; «локальних» (міжрайонних) – 40-80 км, 60-80 тис. осіб, 90-160 тис. осіб; «регіональних» (міжобласних) 180-250 км, 1-3 млн. осіб, 5-9 млн. осіб. [8, с. 86] (Рис. А.3).

Першому рівню з чисельністю населення до 2-х тис. осіб, відповідає рівень установ повсякденного попиту; другому – чисельність населення в 30 тис. осіб періодичного попиту; третьому – 30-100 тис. осіб – періодично-епізодичного попиту; четвертому – 100 тис. осіб і більше – епізодичного попиту.

На теренах України сформувалось 6 регіональних систем: Київська, Харківська, Донецька, Дніпропетровська, Одеська, Львівська; 62 – локальних, біля 600 місцевих, біля 10,5 тис. первинних систем розселення. [8, с. 81] (Рис. А.4).

Форми розселення

Не менш важливими для функціонування міст є умови і характер їх розташування у просторі, відносно одне одного та визначення особливостей і тенденцій їх взаємного територіального розвитку. Тут виникає таке поняття як «форма розселення». [13]

Форми розселення населення – це різноманітні способи розміщення людей на території, які визначаються історичними, економічними, соціальними та природними умовами. Вони впливають на розвиток суспільства, культури та економіки регіонів.

В.Г. Давидович вважає, що «розселення має різні форми – густу або рідку мережу великих або дрібних населених пунктів, той чи інший «рисунок» їхнього розташування, інтенсивне, чи екстенсивне розміщення по території та ін». Тобто йдеться про морфологічні аспекти розселення – форми територіальної організації мережі населених пунктів, як матеріального середовища життєдіяльності населення, як однієї з «умов матеріального і культурного життя суспільства». [13]

Т В. Г. Давидович розглядає поняття «форми розселення з позицій різновидів взаєморозташування – «рисуноків розселення». При цьому В. Г. Давидович усе різноманіття «форм розселення» визначає керуючись трьома ознаками :

а) число населених пунктів – розміщення населення в єдиному територіальному масиві, що обслуговує усі підприємства, або устро" ряду відокремлених поселень, що розміщені поблизу окремих підприємств та їхніх груп;

б) форми розташування житлових територій – компактна, лінійна або скупчення окремих поселень;

в) «тяжіння» поселень одне до одного – розподіл функцій адміністративно-господарських і культурно-побутових .

Третя ознака цілком справедливо розглядається В. Г. Давидовичем як доповнююча характеристику «типових форм розселення» [13].

Відповідно до цього В. Г. Давидович виділяє «дві форми розселення: централізована – єдине місто і групові форми», серед яких, у свою чергу, виділяються типові форми розселення. За «рисунком» серед регіональних форм розселення відрізняють також компактні та лінійні. Форми розселення в межах великих міст, мегаполісів, великих агломерацій також можуть бути компактні або лінійні; компактні або розчленовані. Комбінації цих структур створюють безліч просторових форм планувальних структур міського і регіонального розселення: радіальні, лінійні, лінійно-вузлові та ін. Усе це безумовно стосується саме морфологічних аспектів поняття «форм розселення». [13] (Рис. А.5).

1.2 Аналіз існуючих типів населених місць

Містобудівні об'єкти класифікують не лише по ієрархічним рівням, але і по ряду інших ознак: функціональному призначенню, природнім умовам розміщення, характеру розвитку і т. п. Більшість містобудівних класифікацій ґрунтуються на якісній різниці об'єктів і називається *типологією*. Містобудівні типології – важливий фактор в організації знань та проектній діяльності.

Типологічні класифікації можуть відноситися до об'єктів одного рівня, або діленню містобудівних об'єктів (систем) на різні по призначенню функціональні елементи. Класифікація проводиться у відповідності до різних задач дослідження.

Населені пункти – це первинні одиниці розселення людей, які відрізняються за розмірами, функціями та особливостями розвитку. Їх різноманіття пов'язане з історичними, економічними, соціальними та природними факторами.

Традиційно населені пункти поділяють на два основних типи:

Міські: характеризуються високою щільністю населення, розвиненою інфраструктурою, різноманітністю економічних функцій. До них належать міста різних рангів (від невеликих до мегаполісів), а також селища міського типу.

Сільські: мають меншу щільність населення, переважно сільськогосподарський характер економіки, менш розвинену інфраструктуру. До них належать села, хутори, селища.

При віднесенні населеного пункту до числа міських або сільських населених місць, до уваги береться чисельність населення, переважний характер трудової діяльності, адміністративне розташування.

Класифікація за чисельності населення зазначена в табл.1.2.1. [2]

Таблиця 1.2.1 – Групування населених пунктів за чисельністю населення.

Групи населених пунктів	Населення, тис. осіб	
	Міста	Сільські населені пункти
Найкрупніші (найзначніші)	Понад 800	Понад 5
Крупні (значні)	Понад 500 до 800	Понад 3 до 5
Великі	Понад 250 до 500	Понад 0,5 до 3
Середні	Понад 50 до 250	Понад 0,2 до 0,5
Малі*	До 50	Менше 0,2
*Включаючи селища		

1.3 Просторово-планувальна організація території

Одним з основних принципів раціональної територіальної організації території є його функціональне зонування. Воно передбачає диференціацію території за характером і типом використання. В основі функціональної організації – прагнення створити найбільш ефективні та комфортні умови

реалізації основних форм життєдіяльності населення – праці, побуту та відпочинку, оскільки кожен із цих видів діяльності проявляє специфічні вимоги до розміщення та організації середовища.

За своїм призначенням та використанням виділяють такі основні зони, сельбищна, виробнича, рекреаційна та ландшафтна, у межах яких окремі земельні ділянки мають бути планувально об'єднані у такі функціональні зони [2]:

- житлової та громадської забудови, яка складається з прибудинкових територій багатоквартирних будинків, земельних ділянок садибних будинків, гуртожитків, а також земельних ділянок, на яких розташовуються заклади дошкільної освіти, загальної середньої освіти, громадські центри мікрорайонів, заклади охорони здоров'я, соціального захисту, культури та мистецтва, фізкультурно-оздоровчі і спортивні споруди, підприємства торгівлі і харчування, побутового обслуговування, органи державної влади та місцевого самоврядування, громадських та релігійних організацій, фінансово-кредитних установ, науково-дослідних та проектних організацій [2];

- виробничої забудови, на якій розташовані підприємства промисловості, енергетики, сільського, лісового, водного господарства та інших виробничих об'єктів [2];

- комунально-складської забудови, на якій розташовані підприємства складського господарства, житлово-комунального господарства, поводження з побутовими відходами, зооветеринарного обслуговування, території місць поховання, пожежно-рятувальних підрозділів [2];

- ландшафтні та рекреаційні [2];
- курортно-оздоровчі [2];
- озелених територій, що складаються із зелених насаджень загального користування, зелених насаджень обмеженого користування та зелених насаджень спеціального призначення [2];

- природоохоронного призначення [2];
- історико-культурного призначення [2];
- транспортних комунікацій (транспортної інфраструктури), що складаються з вулиць, доріг, об'єктів підприємств та мереж міського і зовнішнього транспорту [2];
- інженерних комунікацій (інженерної інфраструктури), яка включає території інженерних споруд і мереж [2];
- спеціального призначення, яка включає території закладів і організацій органів державної влади з питань оборони та безпеки, військових містечок, пенітенціарних установ, режимних об'єктів зв'язку [2]. (Рис. А.6).

Просторово-планувальна організація території населених пунктів – це сукупність заходів, методів і рішень, спрямованих на забезпечення раціонального використання території населеного пункту з урахуванням економічних, соціальних, екологічних і технічних чинників. Її мета – створення комфортного, функціонального та екологічно безпечного середовища для проживання, роботи та відпочинку населення.

Просторово-планувальна організація міст

Планувальна структура найнаочніше виражена в розміщенні основних функціональних вузлів і конфігурації транспортних зв'язків між функціональними зонами міста. Транспортна структура не тільки фіксує планувальну структуру, але багато в чому визначає її подальший розвиток. Крім цього, території, прилеглі до головних вузлів і осей транспортної інфраструктури, найбільш вигідні, комфортні з погляду умов транспортної доступності. Це робить їх переважними для розміщення найважливіших об'єктів міського будівництва - місць прикладання праці, унікальних установ обслуговування.

Задачі формування сельбищних територій виходять з необхідності створення максимально сприятливих умов для задоволення соціально-культурних та побутових потреб населення. Ці задачі реалізуються у житлових утвореннях різних рівнів, які формуються на основі об'єднання жителів по

громадському обслуговуванню та спільному використанні території. Головний принцип організації сельбищної території – мінімізація затрат часу на просторову доступність об'єктів обслуговування, місць прикладання праці та відпочинку, задоволення інших потреб у цих межах.

В межах формування сельбищної території міста виділяють такі основні структурні одиниці: *мікрорайон, житловий район, планувальних район*.

Мікрорайон - первинний соціально-планувальний елемент житлового середовища/сельбищної території площею 15 - 60 га, чисельністю населенням 2,25 - 27 тис. осіб, щільністю 150 - 450 осіб/га відповідно для зон різного ступеню містобудівної цінності території (низької та високої), нерозчленований магістральними вулицями та дорогами, обмежений червоними лініями магістральних або житлових вулиць, проїздами, пішохідними шляхами, природними межами, з чітким функціональним зонуванням, розділенням пішохідних та транспортних шляхів, на території якого розміщується повний комплекс установ і підприємств культурно-побутового обслуговування населення, які знаходяться в межах визначеної пішохідної доступності (500 м) і в повному обсязі задовольняються первинні та повсякденні потреби.

Житловий (планувальний) район - структурний елемент сельбищної території площею 60 - 400 га з населенням 6,6 - 88 тис. осіб щільністю від 110 - 170 (малі міста) до 190 - 220 осіб/га (найкрупніші міста).

У його межах формуються два або більше мікрорайонів, з комплексом підприємств і закладів періодичного обслуговування населення (громадського центру житлового району, поліклініки та інших закладів, об'єктів комунального господарства, території зелених насаджень загального користування районного значення - парки, сади, сквери та бульвари тощо) з радіусом обслуговування не більше 1500 м (в повному обсязі задовольняються первинні, повсякденні та періодичні потреби), а також об'єкти міського значення. Житлові райони (відокремлені) можуть формуватися як самостійні структурні одиниці.

Планувальна зона є елементом соціально-планувальної структури найкрупніших міст, зона впливу якого поширюється на частину прилеглої території міста і приміської зони. Формування планувальних зон у найкрупніших та крупних містах може здійснюватися шляхом поєднання суміжних планувальних районів з високим ступенем працевзбалансованості з формуванням багатофункціональних центрів прикладання праці та обслуговування.

Громадський центр планувальної зони, розрахований на обслуговування населення міста і приміської зони, слід розташовувати на головних (міжміських) транспортних магістралях з радіусом обслуговування 4 км - 6 км у межах міста та 30 км - 40 км - у приміській зоні. Площа території планувальної зони становить 10 тис. га і більше, а чисельність населення - 500-800 тис. осіб.

Формування функціонально-планувальної структури мікрорайонів і житлових районів, спрямоване на створення комфортних умов життєдіяльності населення, пов'язане з необхідністю забезпечення такого комплексу умов:

- єдності їх просторової організації та зв'язків із забудовою оточуючих територій;
- чітке зонування території, що дозволяє раціонально розташувати її функціональні ділянки по відношенню один до одного;
- розміщення в повному обсязі всіх видів установ культурно-побутового обслуговування і створення зручних умов користування ними;
- раціонального трасування системи вулиць і доріг, що забезпечує швидке сполучення між територіями житлової забудови, місцями прикладання праці та громадськими центрами;
- формування єдиної системи озеленення та благоустрою території для відпочинку населення та занять спортом;
- захисту житлового середовища від шкідливого впливу транспорту - вихлопних газів, шуму, пилу і т.п.;

– виразного архітектурного вигляду забудови, відповідно до сучасних містобудівних вимог [17].

Фундаментальний принцип організації території мікрорайону - **принцип мікрорайонування** сформований планувальними засобами і реалізується трьома соціальними вимогами:

– забезпечення населення об'єктами **повного** комплексу **первинного** культурно-побутового обслуговування (ПКП КПО);

– всі об'єкти повного комплексу первинного культурно-побутового обслуговування (ПКП КПО) мають знаходитися **в межах** визначеної **пішохідної доступності**;

– в межах території мікрорайону має бути планувальними заходами забезпечена **безпе́чність середовища завдяки розділенню пішохідних і транспортних шляхів**.

В основі планувальної організації також лежить соціально-містобудівне районування, орієнтоване на організацію реалізації потреб населення різного роду в установах та підприємствах обслуговування [15, с.48].

Об'єкти обслуговування об'єднуються за ознакою спільності свого функціонального призначення та створюють відповідні мережі установ та підприємств.

Основні мережі установ і підприємств обслуговування охоплюють:

- навчально-виховні установи;
- установи культури, мистецтва та культові споруди;
- установи охорони здоров'я, спортивні та фізкультурно-оздоровчі, масового відпочинку;
- підприємства торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування та комунального господарства.

Відповідно до функціональних ознак поділу потреб населення, в місті сформувалась ієрархічно організована система центрів громадського обслуговування:

- центр планувальної зони;

- центр планувального району;
- центр житлового району;
- центр мікрорайону.

Центр мікрорайону містить установи повсякденного користування для задоволення первинних та повсякденних потреб населення. До цих установ відносяться дитячі ясла-садки, загальноосвітні школи, поліклініки, продовольчі та промислові магазини, їдальні, кафе, приймальні пункти побутового обслуговування, житлового-експлуатаційні контори та інші установи. Ці установи повинні розташовуватися в кожному мікрорайоні або в групі мікрорайонів, не розділених магістральними вулицями. Радіус обслуговування ними населення приймається не більше 500 м.

У центрі житлового району розміщуються установи періодичного користування. Це кінотеатри, універмаги, спортивні споруди, бібліотеки, клуби. Ці установи обслуговують групи житлових районів або міський район. Цими установами жителі користуються систематично. Вони розміщуються в адміністративно-громадському центрі, в межах пішохідна доступності або витрат часу на проїзд в громадському транспорті не більше 15 хв.

Центр планувального району та планувальної зони включає в себе установи епізодичного користування. Цю групу складають адміністративно-ділові комплекси, музеї, театри, виставки, концертні зали, картинні галереї, великі спеціалізовані магазини, спеціалізовані лікарні та дитячі установи, ресторани. Установи епізодичного користування розташовуються в складі загальноміського центру, а частково - в приміській зоні. Вони обслуговують населення всього міста з розрахунком максимальних витрат часу на громадському транспорті - 20-30 хв.

Основною вимогою до розміщення тих чи інших установ та підприємств обслуговування у місті є створення зручних умов для одержання населенням необхідного виду, рівня та якості послуг.

Просторово-планувальна організація сільських населених пунктів

Формування просторово-планувальної організації сільських населених пунктів здійснюється з урахуванням таких особливостей: [11]

- відповідності формам організації: сільськогосподарського комплексу та власності на засоби виробництва, уповільненим темпам розвитку поселення, способу життя сільського населення, структурі житлового будівництва; [11]

- характеру розташування сільського поселення та визначення ролі у планувальній структурі конкретної системи розселення, організації відповідних функцій у поселеннях - центрах систем розселення; [11]

- формування центрів районних систем розселення з функціями управління сільськогосподарським виробництвом, переробною промисловістю, соціально-культурним обслуговуванням найвищого рівня, розвитком міжселищних зв'язків. [11]

Планувальна структура сільських поселень базується на формуванні двох найбільш розвинутих зон - виробничої та сільбищної: - з організацією громадського центру та головної вулиці. [11]

Вузловим пунктом планувальної структури сільського поселення є його громадський центр. [11]

У громадському центрі села розміщуються адміністративно-господарські установи - сільська рада, адміністративні будинки управління виробництвом чи дирекція радгоспу, а також торговельно-побутові підприємства, магазини, кафе, їдальні, пункти побутового обслуговування та зв'язку, культурно - виховні заклади - будинок культури з бібліотекою та кінотеатром, школа, спортивний комплекс. [11]

Висновок до розділу I

Розселення є фундаментальним поняттям у містобудуванні, яке охоплює як процес розподілу населення в просторі, так і його результат у вигляді мережі населених пунктів. Системи розселення формуються на основі трудових, культурно-побутових та економічних зв'язків між населеними пунктами, забезпечуючи їх інтеграцію з урахуванням історичних, соціальних і природних умов.

Функціонально-просторова організація території базується на принципах багаторівневого обслуговування, де об'єкти громадського обслуговування розташовуються відповідно до чисельності населення і характеру попиту: від установ повсякденного попиту в межах пішохідної доступності до закладів епізодичного користування в регіональних центрах.

Збалансоване формування систем розселення сприяє оптимізації взаємодії між поселеннями, раціональному використанню територій, доступності послуг та покращенню умов проживання населення.

РОЗДІЛ II
АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УЗАГАЛЬНЕНОЇ
ЕКСПЕРТНОЇ ІНФОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПОКАЗНИКІВ
МІСТОБУДІВНИХ ОБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

2.1 Модель функціонально-планувальної організації території

Принципова модель функціонально-планувальної організації території житлового району (мікрорайону) вперше була розроблена та запропонована професором Дьомінім М.М. [8, 20] (Рис. 2.1.1)

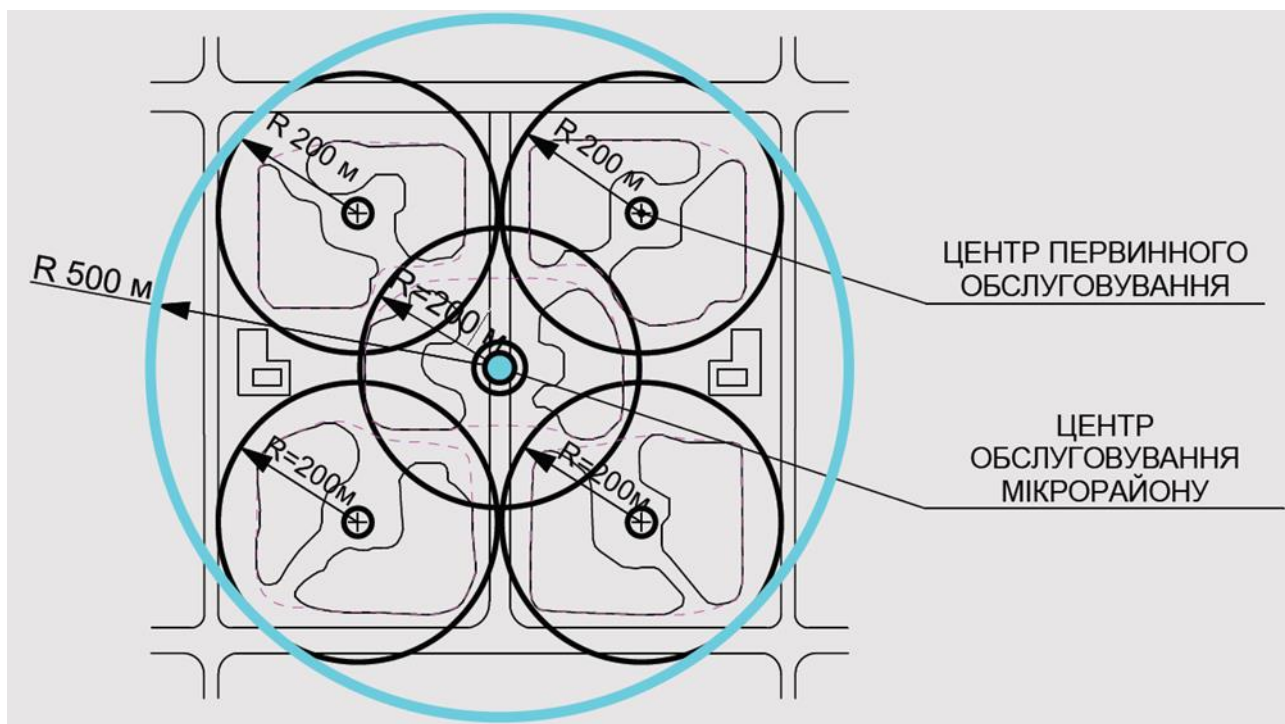

Рисунок 2.1.1 - Модель функціонально-планувальної організації території житлового району (мікрорайону) [20]

Модель організації міжмагістральної території виконана на основі фундаментальних принципів мікрорайонування:

1) *Принцип цілісності*, основна ідея якого полягає в тому, що мікрорайон в цілому, його функціональні та планувальні елементи створюють органічне поєднання населення з його повсякденними потребами та середовища життєдіяльності, що забезпечує реалізацію цих потреб. [20]

2) *Принцип чіткого функціонального зонування*, сенс якого полягає у жорсткій, де це необхідно, спеціалізації території мікрорайону згідно переважаючих видів діяльності. [20]

3) *Принцип забезпечення населення повним комплексом закладів культурно-побутового обслуговування* в радіусі пішохідної доступності –300-500 м.

4) *Принцип розмежування пішохідних та транспортних шляхів*, який виключає в'їзд на територію мікрорайону всіх видів транспорту, за виключенням спеціального транспорту. [20]

5) *На території мікрорайону не повинні розміщуватися промислові, виробничі або ділові підприємства та установи, громадські установи*, які не відносяться до системи обслуговування населення даного мікрорайону (міські, районні). [20]

Врахування кожного з принципів дає підґрунтя для створення безпечного та комфортного, середовища життєдіяльності населення із повним комплексом установ для задоволення первинних фізичних, духовних і матеріальних потреб.

Сформована теорія та методологія організації житлової території, яка оснований на принципах відповідності її психофізичним властивостям та потребам людей, відображається чотирьохступеневою функціонально-планувальною організацією сельбищної території разом із зоною його просторового впливу – містобудівної системи, яка включає рівні:

1) міста-центра містобудівної системи;

- 2) планувальних зон, включаючи сектори міста та прилеглих до них зон тяжіння ($R > 2500$ м);
- 3) планувальних (трудо-сельбищних) районів ($R = 1500-2000$ м); [7, с. 81];
- 4) житлових районів ($R = 800-1500$ м);
- 5) мікрорайонів ($R = 300-500$ м) [8, с. 110].

Отже, ґрунтуючись на моделі чотирьохступеневої функціонально-планувальної організації сельбищної території, ми можемо стверджувати, що "... з точки зору соціально-просторової організації, територію територіальної громади можна розглядати як єдине місто з розчленованою структурою, при якій окремі територіальні громади можуть виконувати роль планувальних зон, планувальних та житлових районів, мікрорайонів в залежності від щільності їх населення та місця і ролі в регіональній системі розселення." [8, с. 110, 20].

Система обслуговування великих та середніх міст, в залежності від їх планувальної організації, може містити або всі види центрів, які властиві значним містам, або при відсутності членування на міські планувальні райони (у великих містах) складатися із центрів мікрорайонів, житлових районів, центрів міського значення [8, с. 110, 20].

В тих випадках, коли великі міста не поділяються на планувальні райони, установи міжселенного обслуговування слід розміщувати у складі загальноміського центру [8, с. 110, 20].

Культурно-побутові установи міжселенного значення у середніх містах розміщуються у складі комплексних громадських центрів. [20]

В малих містах з компактною структурою центри житлових районів доцільно поєднувати з міським центром, який є центром міжселенного значення [8, с. 110, 20].

Також, варто зауважити, що останнім часом проявляється тенденція до виокремлення міжселенного центру як окремої ланки в ієрархії об'єктів обслуговування із складу центру загальноміського значення. Його характерним розміщенням стають периферійні райони міста. Це пояснюється

зростанням рівня автомобілізації населення, тобто підвищенням рухливості населення. В свою чергу, це призводить до появи крупних міжселенних центрів обслуговування регіонального рівня, які розміщуються за межами міста-центра. [20]

Разом з тим, має місце природне тяжіння центрів обслуговування до магістралей місто формуючого значення та створення лінійно подовжених центрів, які закріплюють осьову планувальну структуру міста [15, с.77, 20].

Закономірності розміщення та формування зон обслуговування громадських центрів підтверджує наявність прямої залежності між величиною населених місць, складом установ сфери обслуговування та їх роллю у системі міжселенних культурно-побутових зв'язків [8, с. 58, 20].

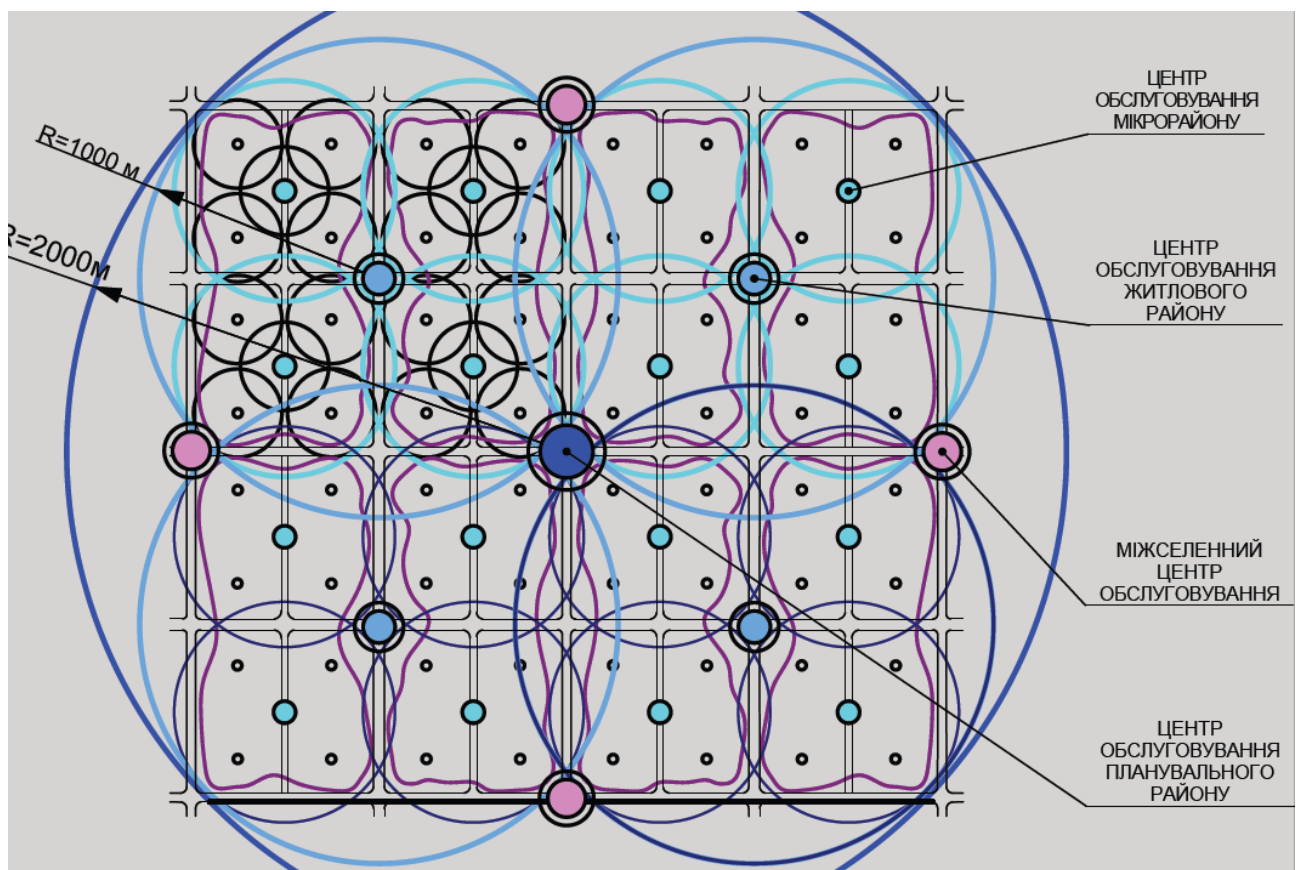

Рисунок 2.1.2. Функціонально-планувальна організація сельбищної території на прикладі великого міста та/або планувального району з лінійно подовжнім розміщенням міжселенних центрів [20]

2.2 Інформаційна модель містобудівної класифікації типів об'єктів громадського призначення

Інформаційна модель містобудівних об'єктів громадського призначення створена на основі містобудівної класифікації типів містобудівних об'єктів обслуговування, яку розроблена канд. арх., доцентом Сингаївською О.І. [9, 20].

Відповідно до аналізу, який вона виконувала, всі містобудівні об'єкти складаються з підприємств (установ, організацій), споруд та первинних елементів території (земельні ділянки). [9] (Рис. 2.2.1).

Рисунок 2.2.1 – Структура об'єктів містобудування

Інформаційна модель містобудівної класифікації типів об'єктів громадського призначення побудована за принципами розробки інформаційної моделі об'єктів містобудівної діяльності загалом і є її невід'ємною складовою. [9]

Дана класифікація розподілена на три блоки: (Рис. 2.2.2)

- 1) за видами економічної діяльності – “Підприємства, організації, установи”;
- 2) За видами функціональної спеціалізації – “Споруди”;
- 3) За видами функціональної спеціалізації первинних елементів території – “Територія”. [9]

Рисунок 2.2.2 - Інформаційна модель містобудівної класифікації типів об'єктів громадського призначення

Кожен із блоків загальної класифікації розподіляється на підблоки:

- “Підприємства, організації, установи”: вид економічної діяльності; підвид економічної діяльності; виробнича спеціалізація; типи підприємств.
- “Споруди”: вид економічної діяльності; підвид економічної діяльності; виробнича спеціалізація; типи споруд.
- “Територія”: вид території; підвид території – зони; функціональна спеціалізація території; первинні елементи території. [9]

Слід зазначити, що містобудівні об'єкти громадського обслуговування, які складаються із підприємств, споруд та території є нерозривною системою обслуговування населення. Саме тому в даній магістерській роботі було проведено аналіз та структуризацію всіх параметрів та показників містобудівних об'єктів громадського призначення і виділення з них елементів мікрорайонного рівня, рівня планувального району та планувальної зони. [9, 20]

Модель була доповнена та структурована відповідно до функціонально-планувальних рівнів організації сельбищної території населеного пункту. Підблок “Вид економічної діяльності” є спільним для блоку “Споруди” та “Територія” і представлений діяльністю громадського призначення, блок “Підприємства” – виробництвом послуг. [9, 20]

У всіх трьох блоках спільним є підблок “підвид економічної діяльності”, який представлений функціональними характеристиками закладів обслуговування: освіти, охорони здоров’я, фізкультури і спорту, культури, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, комунального обслуговування та культурної і релігійної діяльності. [9, 20]

Заклади освіти представлені:

дошкільними закладами: дитячі ясла; дитячі сади; дитячі сади-ясла;

середніми загальноосвітніми закладами: школи початкові; школи середні неповні; школи середні; гімназії; ліцеї; школи соціальної реабілітації; школи-інтернати;

середніми профільними: професійно-технічні училища; навчально-виробничі комбінати;

середніми спеціалізованими: технікуми; коледжі;

вищими навчальними закладами: інститути; академії; університети;

післядипломними: інститути; центри післядипломної освіти.

Заклади охорони здоров’я представлені:

диспансерами:

зі стаціонаром; без стаціонару; стаціонарними закладами (багатопрфільні обласні лікарні; багатопрфільні міжрайонні лікарні; міські лікарні; районні лікарні; дільничні лікарні; спеціалізовані лікарні); амбулаторно-поліклінічними закладами (амбулаторії; поліклініки; фельдшерсько-акушерські пункти; фельдшерські пункти); станціями (пункти переливання крові; станції швидкої допомоги; санітарно-епідеміологічні станції; Пастерівські (спеціалізуються на захворюванні сказом));

санітарно-профілактичними:

санаторії (без туберкульозних); санаторії для батьків з дітьми; санаторії профілакторії; санаторії позашкільні табори; будинки відпочинку;

аптеками (аптеки I-II групи; аптеки III-IV групи; аптеки VI-VII групи);

молочні кухні представлені у блоках “Підприємство” та “Споруда”
закладом: роздавальний пункт молочної кухні;

Заклади фізкультури та спорту представлені:

Фізкультурно-спортивним спорудами:

відкриті площинні спортивні споруди в житловому кварталі
(мікрорайоні); приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять в житловому
кварталі (мікрорайоні); спортивні зали загального користування; басейни
криті та відкриті загального користування;

Заклади культури представлені:

культурно-просвітницькими закладами:

бібліотека; виставки; музеї; планетарії;

видовищними:

кінотеатри; театри; цирку; концертні зали; кіноконцертні зали;

У блоці “Споруда”, виділяють ще: амфітеатри; трибуни; естради;
клубні заклади представлені у двох блоках.

У блоці “Підприємство” виділяють: спеціалізовані; загальні;

У блоці “Споруда” виокремлюють: спеціалізовані; універсальні;

Заклади торгівлі та громадського харчування представлені:

зкладами роздрібною торгівлі:

магазини з товарами повсякденного попиту, в тому числі: продовольча
група товарів; непродовольча група товарів;

спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту, в тому числі:
продовольча група товарів; непродовольча група товарів; ринкові комплекси;

великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту, в тому
числі: продовольча група товарів; непродовольча група товарів;

зкладами громадського харчування: магазини кулінарії; кафе;
ресторани;

Заклади побутового обслуговування представлені:

зкладами побутових послуг: комплексні приймальні пункти з майстернями дрібного ремонту одягу та взуття; пральні; хімчистки; будинки побуту, спеціалізовані підприємства (ательє, майстерні, пункти прокату, фотоательє); ломбарди;

зкладами особистої гігієни: перукарні; косметичні салони; лазні; фітнес центри; лазнево-оздоровчі комплекси;

Заклади комунального обслуговування населення включають в себе:

житлово-експлуатаційні організації: житлового-експлуатаційні організації мікрорайону; пункти прийому вторинної сировини; житлово-експлуатаційні організації житлового району; пожежні депо; готелі;

зкладами культурної та релігійної діяльності: бюро похоронного обслуговування; дім жалобних церемоній; кладовище; крематорій з кладовищем.

Аналіз відповідності наявних об'єктів громадського призначення на території Гірської сільської територіальної громади у складі узагальненої моделі містобудівних об'єктів громадського призначення з врахуванням рівнів обслуговування відображена на рис. Б.1.

2.3 Модель параметрів містобудівних об'єктів громадського призначення

Модель параметрів містобудівних об'єктів громадського призначення була створена на основі узагальненої моделі містобудівних об'єктів обслуговування. Кожен об'єкт містобудівної класифікації має власний

параметр, що відрізняє його від інших об'єктів не лише за функціональною приналежністю, а і за групою населення, яку він обслуговує, певними фізичними та метричними характеристиками, які притаманні даному об'єкту. Аналіз узагальненої моделі дав змогу структурувати та об'єднати об'єкти обслуговування за спільними параметрами, які було розділено на три блоки: “Соціальні”, “Фізичні ” та “Метричні”. Кожен із цих блоків має розгалужену систему підблоків, які в свою чергу охоплюють певну групу містобудівних об'єктів. Розглянемо систему підблоків більш детально. [9, 20]

Блок “Соціальні параметри” представлений двома підблоками: “Споживачі послуг”, який об'єднує в собі наступні параметри, характерні для містобудівних об'єктів обслуговування:

діти:

дитячі ясла; дитячі сади; дитячі сади-ясла; дитячі сади-ясла, поєднані з початковою школою;

учні:

школи початкові; школи середні неповні; школи середні; гімназії; ліцеї; школи соціальної реабілітації; школи-інтернати;

студенти:

професійно-технічні училища; навчально-виробничі комбінати; технікуми; коледжі; центри післядипломної освіти; інститути; академії; університети; центри;

пацієнти:

диспансери зі стаціонаром; диспансери без стаціонару; дільничні лікарні; районні лікарні; міські лікарні; багатопрофільні міжрайонні лікарні; багатопрофільні обласні лікарні; спеціалізовані лікарні; амбулаторії; поліклініки; фельдшерсько-акушерські пункти; фельдшерські пункти; пункти переливання крові; станції швидкої допомоги; санітарно-епідеміологічні станції; Пастерівські (спеціалізуються на захворюванні сказом);

відпочиваючі:

санаторії (без туберкульозних); санаторії для батьків з дітьми; санаторії профілакторії; санаторії позашкільні табори; будинки відпочинку;

покупці:

аптеки I-II групи; аптеки III-IV групи; аптеки VI-VII групи. магазини з товарами повсякденного попиту; спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту; ринкові комплекси; великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту; магазини кулінарії;

глядачі:

кінотеатри; театри; цирку; концертні зали; кіноконцертні зали;

відвідувачі:

бібліотека; виставки; музеї; планетарії; клуби; кафе; ресторани;

користувачі:

перукарні; косметичні салони; лазні; фітнес центри; лазнево-оздоровчі комплекси; комплексні приймальні пункти з майстернями дрібного ремонту одягу та взуття; пральні; хімчистки; будинки побуту, спеціалізовані підприємства (ательє, майстерні, пункти прокату, фотоательє); ломбарди; готелі; житлового-експлуатаційні організації; пункти прийому вторинної сировини; відкриті площинні спортивні споруди в житловому кварталі (мікрорайоні); приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять в житловому кварталі (мікрорайоні); спортивні зали загального користування; басейни криті та відкриті загального користування;

“Робітники сфери обслуговування” представлений наступними параметрами та відповідними об’єктами:

працівники галузі освіти:

дитячі ясла; дитячі сади; дитячі сади-ясла; дитячі сади-ясла, поєднані з початковою школою; школи початкові; школи середні неповні; школи середні; гімназії; ліцеї; школи соціальної реабілітації; школи-інтернати; професійно-технічні училища; навчально-виробничі комбінати; технікуми; коледжі; центри післядипломної освіти; інститути; академії; університети; центри;

працівники галузі медицини:

диспансери зі стаціонаром; диспансери без стаціонару; дільничні лікарні; районні лікарні; міські лікарні; багатопрофільні міжрайонні лікарні; багатопрофільні обласні лікарні; спеціалізовані лікарні; амбулаторії; поліклініки; фельдшерсько-акушерські пункти; фельдшерські пункти; пункти переливання крові; станції швидкої допомоги; санітарно-епідеміологічні станції; Пастерівські (спеціалізуються на захворюванні сказом); санаторії (без туберкульозних); санаторії для батьків з дітьми; санаторії профілакторії; санаторії позашкільні табори; будинки відпочинку;

працівники галузі торгівлі:

аптеки I-II групи; аптеки III-IV групи; аптеки VI-VII групи. магазини з товарами повсякденного попиту; спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту; ринкові комплекси; елітні торгові підприємства з товарами епізодичного попиту; магазини кулінарії;

працівники галузі культури та відпочинку:

бібліотека; виставки; музеї; планетарії; клуби; кафе; ресторани; кінотеатри; театри; ірки; концертні зали; кіноконцертні зали; санаторії (без туберкульозних); санаторії для батьків з дітьми; анаторії профілакторії; санаторії позашкільні табори; будинки відпочинку;

працівники сфери побутового обслуговування:

комплексні приймальні пункти з майстернями дрібного ремонту одягу та взуття; пральні; хімчистки; будинки побуту, спеціалізовані підприємства (ательє, майстерні, пункти прокату, фотоательє); готелі; житлового-експлуатаційні організації; пункти прийому вторинної сировини;

Блок “Фізичні параметри” представлений трьома підблоками: “Об’єкти”, “Місця” та “Кількісні параметри”.

Підблок 1) “Об’єкти” включає наступний перелік містобудівних об’єктів обслуговування:

школи соціальної реабілітації; фельдшерські пункти; пункти переливання крові; аптеки; музеї; пункти прийому вторинної сировини; житлового-експлуатаційні організації; відкриті басейни; бюро похоронного обслуговування; дім жалобних церемоній; крематорій з кладовищем;

Підблок “Місця” представлений наступними містобудівними характеристиками параметрів:

робочі місця:

будинки побуту, спеціалізовані підприємства (ательє, майстерні, пункти прокату, фотоательє); комплексні приймальні пункти з майстернями дрібного ремонту одягу та взуття;

торговельні місця:

ринкові комплекси;

посадочні місця:

ресторани; афе; клуби;

глядацькі місця:

театри; кінотеатри; цирки; концертні зали;

читацькі місця:

бібліотеки;

помивочні місця:

лазні; лазнево-оздоровчі комплекси;

Підблок “Кількісні параметри” охоплює наступні об’єкти:

автомобілі:

швидкої допомоги; пожежно-рятувальної служби;

відвідування у зміну:

диспансери без стаціонару; поліклініки; фельдшерсько-акушерські пункти;

ліжка:

диспансери зі стаціонаром; спеціалізовані лікарні; міські лікарні; районні лікарні; дільничні лікарні; багатопрофільні міжрайонні лікарні; багатопрофільні обласні лікарні;

тис. одиниць зберігання:

бібліотеки;

Блок “Метричні параметри” представлений двома підблоками: “Площа”, та ”Вага”.

Категорія “Площа” відповідає наступним параметрам:

кв. м на учня:

школи-інтернати; професійно-технічні училища; навчально-виробничі комбінати;

кв. м торговельної площі:

магазини з товарами повсякденного попиту; спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту; ринкові комплекси; великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту; магазини кулінарії;

кв. м дзеркала води:

басейни криті та відкриті загального користування;

га на об'єкт:

школи початкові; школи середні неповні; школи середні; інститути; академії; університети; диспансери без стаціонару; амбулаторії; поліклініки; фельдшерсько-акушерські пункти; фельдшерські пункти; станції швидкої допомоги; санітарно-епідеміологічні станції; аптеки; роздавальні пункти молочних кухонь; відкриті площинні спортивні споруди в житловому кварталі (мікрорайоні); спортивні зали загального користування; басейни відкриті загального користування; театри; кінотеатри; концертні зали; кафе; ресторани; бібліотеки; планетарії; магазини з товарами повсякденного попиту; спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту; ринкові комплекси; великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту; магазини з

товарами повсякденного попиту; спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту; великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту; ринкові комплекси; будинки побуту, спеціалізовані підприємства (ательє, майстерні, пункти прокату, фотоательє); комплексні приймальні пункти з майстернями дрібного ремонту одягу та взуття; житлово-експлуатаційні організації; пункти прийому вторинної сировини; пральні; хімчистки; лазні; пожежні депо; кладовище.

Категорія “Вага” представлена параметром:

кг речей за зміну: хімчистки; пральні.

2.4 Інфологічна модель показників містобудівних об’єктів громадського призначення

Інфологічна модель показників містобудівних об’єктів громадського обслуговування була створена на основі містобудівної класифікації типів містобудівних об’єктів обслуговування, яку розроблена канд. арх., доцентом Сингаївською О.І. [9, 12, 13,20].

Інфологічна модель є синтезом узагальненої моделі та моделі параметрів містобудівних об’єктів. За допомогою структурування/групування параметрів модель доповнюється показниками, що дає змогу створити апарат управління ємності та розміщення об’єктів (установ, підприємств, закладів, територій) на території населеного пункту. [9, 12, 13, 20].

В даній роботі було актуалізовано інфологічну модель показників містобудівних об’єктів громадського обслуговування на підставі аналізу містобудівних та будівельних нормативних документів, методичних рекомендацій по проектуванню окремих об’єктів та закордонної проектної документації.

Розглянемо структуру моделі більш детально.

Освіта

Колонка "Освіта" у наведеній таблиці (Рис. Б.3) надає детальну класифікацію закладів освіти за рівнями та типами. Вона структурована таким чином, щоб охопити весь спектр освітніх послуг, від дошкільного виховання до післядипломної освіти.

Рівні освіти:

Колонка поділяє заклади освіти на такі основні рівні:

- *Дошкільний:* Цей рівень включає заклади, які забезпечують дошкільне виховання дітей.
- *Середній загальноосвітній:* Сюди входять школи, які надають базову загальну освіту.
- *Середній профільний:* Цей рівень охоплює заклади, які надають професійну підготовку за певними напрямками.
- *Середній спеціальний:* Заклади, які надають більш глибоку професійну підготовку, ніж заклади середньої профільної освіти.
- *Вищий:* Включає університети, академії та інститути, які надають вищу освіту.
- *Післядипломна:* Заклади, які надають додаткову освіту після здобуття вищої освіти.

Кожен рівень освіти поділяється на більш детальні типи закладів.

Рівень "Дошкільний"

Рівень "Дошкільний" охоплює заклади, що забезпечують дошкільне виховання дітей дошкільного віку. До цього рівня належать такі типи закладів:

- *Дитячі садки:* Забезпечують всебічний розвиток дитини дошкільного віку через гру, навчання та різноманітні види діяльності.
- *Дитячі ясла:* Призначені для догляду та виховання дітей раннього віку (від 2-х до 3-х років).
- *Дитячі садки-ясла:* Комбіновані заклади, які об'єднують функції дитячих садків та ясел.

Рівень "Середній загальноосвітній"

Рівень "Середній загальноосвітній" включає в себе такі типи закладів:

- *Школи неповні середні:* Забезпечують початкову загальну освіту.
- *Школи середні:* Надають повну загальну середню освіту.
- *Гімназії:* Надають поглиблене вивчення окремих предметів або напрямків.
- *Лицеї:* Також надають поглиблене вивчення окремих предметів або напрямків, часто мають профільну спрямованість.
- *Школи соціальної реабілітації:* Призначені для дітей з особливими потребами.
- *Школи-інтернати:* Забезпечують повне утримання учнів.

Рівень "Середній профільний"

Рівень "Середній профільний" охоплює заклади, що надають професійну підготовку за певними напрямками. До них належать:

- *Професійно-технічні училища:* Надають первинну професійну освіту за робочими професіями.
- *Технікуми:* Надають середню спеціальну освіту за технічними спеціальностями.
- *Коледжі:* Надають середню спеціальну освіту за різними напрямками.

Рівень "Середній спеціальний"

Рівень "Середній спеціальний" забезпечує більш глибоку професійну підготовку, ніж рівень середньої профільної освіти. До цього рівня належать:

- *Технікуми:* Надають середню спеціальну освіту за технічними спеціальностями.
- *Коледжі:* Надають середню спеціальну освіту за різними напрямками.

Рівень "Вищий"

Рівень "Вищий" охоплює заклади, що надають вищу освіту. До них належать:

- *Університети:* Найбільші заклади вищої освіти, які надають широкий спектр освітніх програм.
- *Академії:* Спеціалізуються на певних галузях знань.
- *Інститути:* Можуть бути як самостійними закладами, так і структурними підрозділами університетів.

Рівень "Післядипломна"

Рівень "Післядипломна" охоплює заклади, що надають додаткову освіту після здобуття вищої освіти. До них належать:

- *Інститути післядипломної освіти:* Надають різноманітні програми підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців.
- *Центри післядипломної освіти:* Спеціалізуються на певних напрямках післядипломної освіти.

Згідно з наданою таблицею (Рис. Б.3), для різних типів навчальних закладів передбачені певні нормативи та показники, які характеризують їхню оснащеність, умови навчання та інші аспекти. Розглянемо детальніше деякі з них:

У наданій таблиці (Рис. Б.3) для закладів дошкільної та початкової освіти вказані нормативні показники місткості та площі, що розраховані на одну дитину, залежно від типу закладу та кількості місць у ньому.

Для *дитячих садків, дитячих ясел, дитячих садків-ясел* нормативна величина забезпеченості визначається за демографією з розрахунковим рівнем забезпеченості дітей 1-2 роки – до 60%, 3-6 (7) років – до 100%, із них групами загального розвитку – 85%; санаторного типу – 10%; спеціального типу – 5%. [2]

Так, площа території для *дитячих садків, дитячих ясел, дитячих садків-ясел* норма площі варіюється залежно від загальної місткості. Якщо садок вміщує до 40 місць, на кожну дитину передбачено 50 м², для садків від 40 до 80 місць - 45 м², а для садків більше 80 – 35 м². [2, 3]

Також є *дитячі сади-ясла, поєднані з початковою школою*. Місткість закладів приймається залежно від загальної нормативної величини обох типів

закладів для дітей 1-5 (6) років і 6-9 років). Для них норма площі території варіюється залежно від загальної місткості. Так, якщо *дитячі сади-ясла* вміщують до 100 місць, на кожную дитину передбачено 40 м², більше 100 місць – 35 м². Для *початкової школи* встановлено норму площі на одну дитину на рівні 40 м², якщо кількість місць у початковій школі варіюється від 40 до 400 учнів. [2]

Ці нормативи площі на одну дитину забезпечують створення сприятливих умов для перебування дітей у закладі, враховуючи як їхні освітні, так і соціальні потреби.

Для *середніх загальноосвітніх шкіл* нормативна величина забезпеченості визначається за демографією рівень забезпеченості *початковими, неповними середніми та середніми школами* дітей 6-15 років становить 100%, *ліцеями* дітей старшої вікової групи (16-18 років) 80-90 за місцевими умовами.

Для середніх загальноосвітніх шкіл норматив площі залежить місця розташування та від кількості класів. *Початкові школи* в сільських населених пунктах на 4 класи займають площу 0,25-0,5 га, а у міських - на 12 класів займають 1,4 га, на 16 класів – 1,8 га. [2] У *неповних середніх школах* у сільських населених пунктах на 9 класів площа території має становити 1,6 га, а у міських на 18 класів – 1,9 га, на 27 класів передбачено 2,4 га, а на 36 класів – 2,6 га. [2]

У таблиці (Рис. Б.3) наведено нормативні показники площі для *середніх шкіл*, які залежать від кількості класів у закладі. Так у сільських населених пунктах, для школи на 12 класів площа території має становити 2,0 га, на 24 класи – 2,6 га, а у міських – на 24 класи передбачено 2,6 га. Якщо кількість класів збільшується від 33 до 36 класів, то площа також зростає до 2,5-2,6 га.

Для шкіл, які зблоковані між собою, де, наприклад, є два блоки по 24 класи, площа території має становити 2,8 гектари. Якщо ж у школі поєднуються 24 та 36 класів, то загальна площа має складати 3,2 гектари.

У випадку найбільшої школи з двома блоками по 36 класів загальна площа повинна становити 3,8 гектари. [2]

Ці нормативи площі забезпечують необхідні умови для навчального процесу, враховуючи як внутрішні приміщення, так і зовнішні зони для активного відпочинку та спорту.

Нормою для *шкіл соціальної реабілітації* є 1 школа на 10 тис. дітей. [11]

Згідно з таблицею (Рис. Б.3), для *шкіл-інтернатів* встановлений нормативний показник щодо площі на одного учня.

Для шкіл-інтернатів, якщо кількість учнів становить від 200 до 300, площа на одного учня має становити 70 м², при збільшенні кількості учнів до 300–500, норма площі на одного учня зменшується до 65 м², якщо кількість учнів перевищує 500, передбачено 45 м² на одного учня [2].

Щодо *професійно-технічних училищ та навчально-виробничих комбінатів*, також встановлені нормативи площі на одного учня:

Для професійно-технічних училищ та навчально-виробничих комбінатів:

- Якщо кількість учнів не перевищує 300, площа на одного учня становить 75 м².
- При кількості учнів від 300 до 900 норма площі на одного учня знижується до 50–60 м².
- Якщо кількість учнів становить від 900 до 1600, передбачено 30–40 м² на одного учня. [2]

Ці показники враховують необхідні умови для ефективного навчального процесу, комфортного перебування учнів та можливості організації практичних занять у професійно-технічних закладах.

Для вищих навчальних закладів, таких як *інститути, академії та університети*, визначено нормативи площі, які варіюються залежно від кількості студентів та профілю закладу. Згідно з таблицею (Рис. Б.3):

- Площа для інститутів, академій та університетів на одну тисячу студентів може коливатися:

- від 4 до 7 гектарів,
- від 5 до 7 гектарів,
- від 3 до 5 гектарів,
- від 2 до 4 гектарів — залежно від профілю закладу.

Також передбачені окремі зони для спортивних майданчиків та гуртожитків:

- Спортивна зона повинна займати від 1 до 2 гектарів.
- Зона для гуртожитків передбачає площу від 1,5 до 3 гектарів. [2]

Ці нормативи забезпечують необхідні умови для навчання, проживання студентів та проведення спортивних заходів, що відповідає вимогам до інфраструктури сучасних вищих навчальних закладів.

Охорона здоров'я

Колонка "Охорона здоров'я" у таблиці (Рис. Б.3) містить структурований перелік медичних закладів і установ, розподілених за типами надання медичних послуг і рівнями спеціалізації. Вона охоплює широкий спектр медичних послуг: від диспансерного обслуговування і стаціонарного лікування до санаторно-профілактичної допомоги, аптечного обслуговування та спеціалізованих пунктів.

Диспансери: Заклади, що забезпечують спеціалізоване обслуговування пацієнтів із хронічними захворюваннями або ризиком захворювань. Вони поділяються на:

- *Диспансери без стаціонару:* надають лише амбулаторні послуги.
- *Диспансери зі стаціонаром:* крім амбулаторного обслуговування, забезпечують стаціонарне лікування.

Стаціонари: Забезпечують різні рівні стаціонарного медичного обслуговування в залежності від територіального покриття та спеціалізації:

- *Багатопрофільні обласні лікарні:* надають широкий спектр послуг обласного рівня.

- *Багатoproфільні міжрайонні лікарні:* обслуговують декілька районів, пропонуючи послуги різних профілів.
- *Міські лікарні:* надають послуги в межах міста.
- *Районні лікарні:* обслуговують населення певного району.
- *Дільничі лікарні:* забезпечують базове обслуговування в невеликих населених пунктах.
- *Спеціалізовані лікарні:* зосереджені на лікуванні конкретних захворювань або груп захворювань.

Амбулаторно-поліклінічні заклади: Надають амбулаторне лікування та профілактичні послуги, серед них:

- *Амбулаторії:* базові медичні установи для амбулаторного обслуговування.
- *Поліклініки:* пропонують широкий спектр амбулаторних послуг і спеціалізованих консультацій.
- *Фельдшерсько-акушерські пункти:* забезпечують первинне обслуговування та базову акушерську допомогу.
- *Фельдшерські пункти:* надають основні послуги первинної медичної допомоги.

Станції: Заклади, що забезпечують специфічні медичні послуги і підтримку, включаючи:

- *Станції переливання крові:* займаються збором, зберіганням і переливанням крові.
- *Станції швидкої допомоги:* забезпечують екстрену медичну допомогу.
- *Санітарно-епідеміологічні станції:* контролюють санітарно-епідемічну ситуацію.
- *Пастерівські станції:* спеціалізуються на профілактиці інфекційних захворювань.

Санаторно-профілактичні заклади: Заклади для відновлення здоров'я та профілактики захворювань:

- *Санаторії (без туберкульозних):* призначені для лікування та оздоровлення пацієнтів.
- *Санаторії для батьків з дітьми:* забезпечують спільне оздоровлення дітей та їхніх батьків.
- *Санаторії профілакторії:* пропонують профілактичні послуги для попередження захворювань.
- *Санаторії позашкільні табори:* дитячі оздоровчі табори для відпочинку та лікування.
- *Будинки відпочинку:* заклади для відпочинку з лікувальними процедурами.

Аптеки: Пункти роздрібного продажу ліків, які поділяються на групи в залежності від асортименту і спеціалізації:

- *Аптеки I-II групи:* надають широкий асортимент ліків, зокрема рідкісні препарати.
- *Аптеки III-V групи:* аптеки середньої спеціалізації.
- *Аптеки VI-VII групи:* аптеки з обмеженим асортиментом ліків.

Молочні кухні: Забезпечують спеціальне харчування для немовлят та дітей раннього віку, включають:

- *Роздавальні пункти:* пункти для роздачі дитячих молочних продуктів.

Ця структура забезпечує комплексний підхід до надання медичних і оздоровчих послуг, орієнтований на задоволення потреб різних груп населення.

У даній таблиці (Рис. Б.3) для закладів охорони здоров'я встановлено нормативи площі, кількості відвідувань та ліжок, що розраховані на одного пацієнта або об'єкт, залежно від типу медичного закладу та його місткості.

Для *диспансерів, що працюють без стаціонару*, передбачено 24 відвідування у зміну на 1 тисячу осіб. Площа для таких закладів

розраховується як 0,1 га на 100 відвідувань у зміну, але не може бути меншою за 0,3 га. [11] **Диспансери зі стаціонаром, а також багатпрофільні обласні лікарні, багатпрофільні міжрайонні лікарні, міські лікарні, районні лікарні, дільничі лікарні, спеціалізовані лікарні** мають норму в 14,15 ліжок на 1 тисячу осіб, а площа на кожне ліжко змінюється залежно від загальної кількості ліжок у закладі: до 50 ліжок передбачено 300 м² на кожне місце, при чисельності 50-100 ліжок площа зменшується до 200-300 м² на ліжко, а для найбільших закладів із понад 1000 ліжок площа становить 60 м² на кожне місце. [11]

Амбулаторії та поліклініки вимагають площу у 0,1 га на 100 відвідувань у зміну, але ця норма не може бути меншою за 0,3 га, що забезпечує необхідні умови для ефективного обслуговування пацієнтів. [2]

Для фельдшерсько-акушерських пунктів та фельдшерських пунктів норма один об'єкт на 1 тисячу осіб із площею 0,2 га на кожен пункт, що дозволяє задовольнити основні медичні потреби місцевого населення. [11]

Спеціалізовані станції, як-от **переливання крові**, мають стандарт у один об'єкт на 1 тисячу осіб, а **станції швидкої допомоги** передбачають наявність 0,1 автомобіля на 1 тисячу осіб, з розрахунку площі 0,05-0,07 га на кожен автомобіль, але не менше 0,1 га на об'єкт. [2]

Санітарно-епідеміологічні станції потребують площу 1-1,15 га на об'єкт, що дозволяє забезпечити ефективне виконання санітарних і профілактичних функцій. [11]

Санаторії також мають чіткі нормативи площі, що залежать від їхнього призначення. **Загальні санаторії (без туберкульозних)** вимагають 125-150 м² на одне місце, а для **санаторіїв, де оздоровлюються батьки з дітьми**, площа повинна становити 145–170 м² на місце. **Санаторії профілакторії** передбачають норму в 70–100 м² на одне місце, а **санаторії, призначені для позашкільних таборів**, мають найбільшу норму площі – 200 м² на одне місце. **Будинки відпочинку** потребують дещо меншу площу – 120-130 м² на кожне місце, що дозволяє забезпечити комфортні умови для відпочинку. [11]

Аптеки, залежно від розташування в населених пунктах, мають свої норми. Аптеки в міських населених пунктах розраховані на 0,1 об'єкта на 1 тисячу осіб, з площею 0,3 га на об'єкт. Для аптек в сільських населених пунктах передбачено 1 об'єкт на 1 тисячу осіб і площу від 0,1 до 0,2 га на один об'єкт. [11]

Молочні кухні, що забезпечують харчування для дітей, мають норму в 4 порції на добу для однієї дитини до 1 року, з розрахунку 0,015 га на 1 тисячу порцій на добу, але не менше 0,15 га. [11]

Ці нормативи забезпечують повний комплекс медичних послуг та створюють необхідні умови для якісного обслуговування різних категорій населення в медичних установах громади.

Фізкультура і спорт

Колонка "Фізкультура і спорт" у таблиці (Рис. Б.3) представляє структуру фізкультурно-спортивних споруд, які забезпечують різноманітні можливості для занять спортом та активного відпочинку. Вона охоплює як відкриті, так і закриті спортивні об'єкти, що доступні для загального користування та створюють умови для фізичного розвитку мешканців.

Фізкультурно-спортивні споруди:

Колонка поділяє спортивні споруди на декілька основних типів, враховуючи їх розташування, призначення та умови доступу:

- *Відкриті площинні спортивні споруди в житловому кварталі (мікрорайоні):* Це спортивні майданчики та комплекси, розташовані на відкритих просторах у житлових районах. Вони зазвичай включають футбольні та баскетбольні поля, тенісні корти, бігові доріжки та інші спортивні зони, доступні для мешканців мікрорайону. Такі споруди сприяють активному відпочинку на свіжому повітрі та організації змагань.
- *Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять у житловому кварталі:* До цієї категорії входять приміщення, спеціально облаштовані для проведення занять з фітнесу, йоги, аеробіки та інших видів фізичної активності. Вони часто розташовані в житлових будинках або в окремих

будівлях мікрорайону, що робить їх зручними для регулярного використання жителями.

- *Спортивні зали загального користування:* Це закриті спортивні комплекси, які надають можливість для занять різними видами спорту, включаючи ігрові види, такі як волейбол, баскетбол та бадмінтон, а також важку атлетику, гімнастику та інші спортивні дисципліни. Спортивні зали забезпечують належні умови для тренувань і змагань за будь-якої погоди.

- *Басейни криті та відкриті загального користування:* Ці об'єкти включають як криті, так і відкриті басейни, призначені для плавання, аквааеробіки та водних видів спорту. Вони доступні для занять у будь-яку пору року, оскільки криті басейни забезпечують комфортні умови незалежно від погодних умов. Такі басейни є важливою складовою здорового способу життя та сприяють розвитку плавання серед населення.

- *Басейни відкриті:* Це спеціальні спортивні споруди, розташовані на відкритому повітрі, що забезпечують можливість займатися плаванням у літній період. Вони часто є частиною більших спортивних комплексів і можуть включати окремі зони для дітей, дорослих та професійних тренувань.

Ці фізкультурно-спортивні об'єкти створені для забезпечення доступу до спортивних занять усім бажаючим, незалежно від рівня підготовки, та сприяють популяризації здорового способу життя в громаді.

У даній таблиці (Рис. Б.3) для закладів фізичної культури та спорту вказані нормативні показники площі, що розраховані на одну людину або об'єкт, залежно від типу спортивних споруд та їхнього розташування. Ці нормативи спрямовані на забезпечення належних умов для занять спортом та активного відпочинку мешканців громади.

Для відкритих спортивних споруд, розташованих у житлових кварталах або мікрорайонах, передбачено норму 0,05 – 0,07 га на 1 тисячу осіб. [2] Крім того, на один спортивний об'єкт виділяється площа 0,2 га. [11] Ці споруди включають різноманітні спортивні майданчики, що забезпечують можливості для активного відпочинку на свіжому повітрі.

Приміщення, призначені для проведення фізкультурно-оздоровчих занять у житлових районах, мають стандартну площу 70 м². [2] Вони розраховані на організацію занять із фітнесу, аеробіки, йоги та інших видів оздоровчої діяльності, доступних мешканцям у зручному місці, поблизу їхнього житла.

Для спортивних залів загального користування передбачена загальна площа підлоги у 40 - 80 м² площі підлоги на 1 тис. осіб. [2] Додатково, для кожного об'єкта необхідно виділити 0,3 га землі. [11] Ці спортивні зали надають можливість займатися різними видами спорту, зокрема ігровими видами, а також проводити тренування та змагання.

Нормативи для *критих та відкритих басейнів загального користування* передбачають наявність 40-45 м² площі дзеркала води на 1 тис. осіб. [2] Такі басейни дозволяють мешканцям займатися плаванням, аквааеробікою та іншими водними видами спорту, забезпечуючи комфортні умови для відвідувачів протягом усього року.

Для відкритих басейнів передбачено площу дзеркала води в розмірі 26 м² на один об'єкт. Додатково, для кожного відкритого басейну виділяється 0,2 га землі. [11] Такі басейни зазвичай функціонують у теплий сезон, пропонуючи відвідувачам можливість відпочинку та тренувань на свіжому повітрі.

Ці фізкультурно-спортивні споруди забезпечують необхідні умови для розвитку фізичної культури в громаді, сприяючи здоровому способу життя та активному відпочинку для людей різного віку та рівня фізичної підготовки.

Культура

Колонка "Культура" у таблиці (Рис. Б.3) представляє структуру культурних закладів, що забезпечують розвиток культурного, освітнього та розважального життя громади. Ці заклади поділяються на три основні категорії: культурно-просвітницькі, видовищні та клубні заклади, кожен з яких відіграє важливу роль у збагаченні культурного середовища.

Культурно-просвітницькі заклади:

Ця категорія охоплює установи, що сприяють освітньому розвитку населення, а також зберігають та популяризують культурну спадщину:

- *Музеї:* заклади, що забезпечують збереження та експозицію історичних, наукових, культурних та художніх артефактів. Музеї організують тематичні виставки, екскурсії та лекції, що сприяють поширенню знань про минуле та сьогодення.
- *Виставки:* спеціальні простори для демонстрації художніх, наукових, технічних чи інших тематичних експозицій. Виставки часто організуються на тимчасовій основі та дозволяють ознайомитися з різними аспектами культури та науки.
- *Бібліотеки:* інформаційні центри, що надають доступ до різноманітних ресурсів — книг, журналів, електронних носіїв, а також організують культурні заходи, лекції та семінари.
- *Планетарії:* спеціалізовані заклади, що дозволяють спостерігати за зоряним небом, вивчати астрономію та популяризувати науку серед населення. Планетарії часто організують інтерактивні вистави та лекції для різних вікових груп.

Видовищні заклади:

Видовищні заклади зосереджені на організації розважальних та мистецьких заходів, що охоплюють широкий спектр аудиторії:

- *Театри:* сцени для показу драматичних, музичних та танцювальних постановок, що розраховані на любителів живого мистецтва. Театри забезпечують культурне збагачення та розвиток естетичного смаку.
- *Кінотеатри:* заклади для показу фільмів різного жанру, від художніх до документальних стрічок, що сприяють розвитку кінематографу та залучають глядачів до світового кіномистецтва.
- *Цирки:* заклади, що спеціалізуються на видовищних розвагах, включаючи акробатику, жонглювання, виступи з тваринами та комічні номери, пропонуючи захопливі шоу для всієї родини.

- *Концертні зали:* спеціальні приміщення для проведення музичних концертів, фестивалів, вокальних та інструментальних виступів, що дозволяють насолоджуватися живою музикою.

- *Кіноконцертні зали:* багатофункціональні заклади, де проводяться як кінопокази, так і музичні концерти. Вони забезпечують можливість поєднання різних видів мистецтва в одному просторі.

Клубні заклади:

Клубні заклади — це місця для організації дозвілля, зустрічей і спілкування, спрямовані на певні інтереси або загальний розвиток:

- *Спеціалізовані клуби:* заклади, що об'єднують людей із спільними інтересами та хобі, наприклад, художні, музичні, технічні клуби. Вони пропонують спеціалізовані заходи, лекції, вистави та майстер-класи.

- *Загальні клуби:* громадські центри, де проводяться культурні заходи для всіх вікових категорій — від дітей до дорослих. Вони сприяють соціальній інтеграції та є місцем проведення загальних культурних та освітніх заходів.

Ці заклади культури забезпечують широкий спектр можливостей для розвитку інтелектуальних, художніх та соціальних навичок населення, створюють умови для культурного відпочинку та підтримують розвиток місцевої громади.

У даній таблиці (Рис. Б.3) для закладів культури вказані нормативні показники площі та кількості місць, що розраховані на одну людину або об'єкт, залежно від типу культурної установи та її функцій. Ці нормативи спрямовані на забезпечення належних умов для збереження культурної спадщини, освітньої діяльності, проведення розважальних заходів та організації культурного дозвілля.

Культурно-просвітницькі заклади

До цієї категорії входять заклади, що сприяють поширенню знань, збереженню культурних цінностей та просвітницькій діяльності:

- **Музеї:** передбачено 0,4 музеї на 10 тисяч осіб, з нормою площі від 0,5 до 1,5 га на один об'єкт. [11] Це дозволяє створити належні умови для експозиції, зберігання артефактів та проведення освітніх заходів.
- **Виставки:** норма площі для виставкових закладів становить 10 м² загальної площі на 1 тис. осіб. [2] Виставкові зали повинні забезпечувати простір для тимчасових та постійних експозицій, що охоплюють різні теми.
- **Бібліотеки:** для бібліотек встановлено 2-4 читальні місця на 1 тисячу осіб, а також 4–5 тисячі одиниць зберігання на 1 тисячу осіб. [2] Для бібліотек встановлені площі від 0,2 до 0,3 га на один об'єкт. [11]
- **Планетарії:** передбачена площа від 0,2 до 1,4 га на один об'єкт [7], що дозволяє створити належні умови для астрономічних спостережень та освітніх заходів.

Видовищні заклади

Ця категорія охоплює заклади, що зосереджені на проведенні розважальних заходів і культурних подій, включаючи театральні вистави, кінопокази, циркові шоу та концерти:

- **Театри:** для театрів встановлена норма 2,1 місця на 1 тисячу осіб [2], а площа варіюється від 1,2 до 1,7 га на один об'єкт. [11] Це дозволяє забезпечити комфортні умови для глядачів та організації культурних заходів.
- **Кінотеатри:** встановлена норма 12 - 22 місця на 1 тис. осіб. [2], а площа становить 5 м² на одне місце, що відповідає сучасним вимогам до кінотеатрів. [11]
- **Цирки:** норма складає 0,2–0,25 місць на 1 тисячу осіб. [2] Це забезпечує достатньо простору для організації великих циркових вистав і утримання циркового обладнання.
- **Концертні зали:** передбачено 1,3 місця на 1 тисячу осіб. [2] Нормативна площа для одного об'єкта становить від 0,7 до 1,5 га, [11] що дозволяє проводити музичні концерти та інші культурні події з великою кількістю відвідувачів.

- **Кіноконцертні зали:** поєднують функції кінотеатрів та концертних залів, що дає можливість організовувати як кінопокази, так і музичні виступи.

Клубні заклади

Клубні заклади спрямовані на створення простору для дозвілля та соціальної інтеграції населення, забезпечуючи культурний розвиток різних вікових груп:

- **Спеціалізовані клуби:** розраховані на групи людей з певними інтересами. Норма складає від 35 до 190 місць на 1 тисячу осіб у міських населених пунктах та 300 – 500 місць на 1 тис. осіб у сільських населених пунктах. [2] Для одного об'єкта встановлена площа від 0,6 до 1 га. [11]

- **Загальні клуби:** передбачають подібні нормативи з акцентом на ширшу аудиторію, пропонуючи загальні культурні заходи та зустрічі для всіх категорій населення.

Ці заклади культури спрямовані на збагачення культурного життя громади, забезпечуючи різноманітні можливості для дозвілля, навчання та проведення культурно-просвітницьких заходів, що сприяють загальному розвитку та культурному зростанню населення.

Торгівля та громадське харчування

Колонка "Торгівля та громадське харчування" у таблиці (Рис. Б.3) представляє структуру закладів, що забезпечують задоволення потреб населення у товарах повсякденного, періодичного та епізодичного попиту, а також послугах громадського харчування. Ці заклади поділяються на роздрібну торгівлю та громадське харчування, кожна з яких охоплює широкий спектр об'єктів для зручного та ефективного обслуговування мешканців громади.

Роздрібна торгівля:

Ця категорія охоплює магазини та торговельні підприємства, що надають можливість придбати товари різних категорій залежно від частоти їхнього споживання:

- **Магазини з товарами повсякденного попиту:** включають об'єкти роздрібної торгівлі, що спеціалізуються на продуктах, які використовуються щоденно. Серед них виділяють:

- **Продовольча група товарів:** це магазини, що пропонують продукти харчування, напої, бакалію та інші продукти щоденного споживання, що необхідні для забезпечення побутових потреб.

- **Непродовольча група товарів:** включає магазини з товарами для дому, побутовою хімією, засобами гігієни, косметикою та іншими предметами першої необхідності.

- **Спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту:** пропонують товари, які купуються з певною періодичністю. До цієї категорії належать магазини, які спеціалізуються на певних видах продукції:

- **Продовольча група товарів:** це спеціалізовані магазини, що пропонують, наприклад, кондитерські вироби, м'ясні продукти, рибу чи інші продукти, що споживаються не щодня.

- **Непродовольча група товарів:** включає магазини одягу, взуття, побутової техніки, електроніки, меблів та інших товарів, які купуються з певною періодичністю.

- **Великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту:** це об'єкти, де можна придбати товари, що купуються рідше, зазвичай раз на кілька місяців або років. Вони забезпечують широкий вибір продукції:

- **Продовольча група товарів:** до цієї категорії входять магазини, що продають продукти тривалого зберігання, наприклад, крупи, консерви, алкогольні напої та інші товари, що мають довший термін придатності.

- **Непродовольча група товарів:** включає магазини, що спеціалізуються на великогабаритних та довговічних товарах, таких як меблі, будівельні матеріали, автомобільні аксесуари, електроніка та інші товари тривалого використання.

- **Ринкові комплекси:** це багатофункціональні торгові зони, що включають різноманітні павільйони та торгові точки. Ринкові комплекси є

місцем зручної торгівлі продуктами харчування, одягом, аксесуарами, інструментами та іншими товарами повсякденного та періодичного попиту.

Громадське харчування:

Заклади громадського харчування забезпечують можливості для харчування поза домом, пропонуючи широкий спектр страв та напоїв:

- **Ресторани:** це заклади з високим рівнем обслуговування, що спеціалізуються на приготуванні страв різної кухні — від національних до міжнародних. Ресторани часто мають вишуканий інтер'єр та пропонують багате меню, включаючи основні страви, десерти, напої та алкоголь.
- **Кафе:** це більш демократичні заклади харчування, які пропонують легкі закуски, каву, десерти та інші швидкі страви. Кафе зосереджуються на забезпеченні невимушеної атмосфери для відпочинку та зустрічей.
- **Магазини кулінарії:** спеціалізуються на продажу готових страв та напівфабрикатів. Це зручний формат для тих, хто бажає швидко придбати їжу додому без необхідності готувати. Такі магазини пропонують широкий асортимент кулінарної продукції — від салатів та супів до гарячих страв і десертів.

Ці заклади торгівлі та громадського харчування створені для задоволення різних потреб населення, забезпечуючи широкий вибір товарів і послуг для повсякденного споживання, святкових подій та випадків, коли потрібна швидка і зручна можливість харчування поза домом.

У даній таблиці (Рис. Б.3) для закладів торгівлі та громадського харчування встановлені нормативи площі, що розраховані на один об'єкт, торговельне або посадочне місце, залежно від типу магазину або закладу харчування. Ці нормативи забезпечують належні умови для ефективного обслуговування населення та створюють зручний доступ до товарів та послуг у громадах.

Роздрібна торгівля:

До цієї категорії належать різні типи магазинів та торговельних підприємств, що спеціалізуються на реалізації товарів повсякденного, періодичного та епізодичного попиту:

- ***Магазини з товарами повсякденного попиту:*** це об'єкти, де можна придбати товари, що використовуються щодня. Вони поділяються на дві основні групи:

- ***Продовольча група товарів:*** передбачено 95 м² торговельної площі у міських населених пунктах та 15 м² торг. площі у сільських населених пунктах. [2] Ці магазини пропонують продукти харчування, напої, побутову хімію та інші товари, необхідні для щоденних потреб.

- ***Непродовольча група товарів:*** магазини, що забезпечують товари повсякденного використання, такі як засоби гігієни, косметика, товари для дому. Для них передбачено 110 м² торговельної площі у міських населених пунктах та 20 м² торг. площі у сільських населених пунктах. [2]

- ***Спеціалізовані магазини з товарами періодичного попиту:*** це об'єкти, які пропонують товари, що купуються з певною періодичністю. Вони також поділяються на дві групи:

- ***Продовольча група товарів:*** для таких магазинів встановлено 10 м² торговельної площі у міських населених пунктах та 9 м² торг. площі у сільських населених пунктах. [2] Вони включають кондитерські магазини, винні магазини та інші продовольчі спеціалізовані точки.

- ***Непродовольча група товарів:*** магазини, що реалізують одяг, взуття, книги, техніку та інші товари, які не потребують щоденного придбання. Вони повинні мати 12 м² торговельної площі у міських населених пунктах та 10 м² торг. площі у сільських населених пунктах. [2]

- ***Великі торгові підприємства з товарами епізодичного попиту:*** ці заклади пропонують товари, що купуються рідше, наприклад, раз на кілька місяців чи років:

- *Продовольча група товарів*: передбачено 4 м² торговельної. [2]
Сюди входять магазини тривалого зберігання продуктів, наприклад, склади з консервами, крупами, алкоголем.

- *Непродовольча група товарів*: великі магазини, що продають меблі, побутову техніку, будівельні матеріали та інші товари тривалого використання. Вони мають мати 6 м² торговельної площі. [2]

Нормативна площа цих закладів змінюється залежно від торговельної площі на 100 м² торговельної площі: для магазинів торг. площею до 250 м² передбачається 0,08 га; для магазинів торг. площею від 250 до 650 м² площа складає до 0,08-0,06 га; магазини торг. площею більше 650 до 1500 м² – 0,06-0,04 га; магазини торг. площею більше 1500 до 3500 м² – 0,04-0,02 га; магазини торг. площею понад 3500 м² – 0,02 га. [2]

Площа *великих підприємств з товарами епізодичного попиту* залежно від кількості обслуговуючого населення на об'єкт:

- Для обслуговування крупних, великих та середніх міст: якщо чисельність становить від 4 до 6 тис. осіб площа складатиме 0,4-0,6 га; від 6 до 10 тис. осіб – 0,6 – 0,8 га; від 10 до 15 тис. осіб – 0,8-1,1 га; від 15 до 20 тис. осіб – 1,1 - 1,3 га. [2]

- Для обслуговування малих міст та сільських населених пунктів: якщо чисельність становить до 1 тис. осіб площа складатиме 0,1 – 0,2 га; від 1 до 3 тис. осіб – 0,2 - 0,4 га; від 3 до 4 тис. осіб – 0,4 - 0,6 га; від 4 до 6 тис. осіб – 0,6 - 1,0 га; від 7 до 10 тис. осіб – 1,0 - 1,2 га. [2]

- *Ринкові комплекси*: це великі торгові зони, що складаються з багатьох торгових місць. Норма передбачає 20–30 торговельної площі на 1 тис. осіб., з розрахунку 6 м² на кожне місце. Загальна площа ринкового комплексу визначається залежно від місткості: 14 м² для ринкових комплексів з торг. площею 6000 м² та 7 м² для ринкових комплексів із понад 3000 м². [2]

Громадське харчування:

Заклади громадського харчування поділяються на ресторани, кафе та магазини кулінарії, які забезпечують мешканців готовими стравами та зручними умовами для харчування поза домом:

- **Ресторани та кафе.** Норма передбачає 37 (7) посадочних місць на 1 тисячу осіб, що забезпечує достатню кількість місць для харчування різних груп населення. Нормативи щодо площі території для ресторанів і кафе залежать від кількості посадочних місць:

Для невеликих закладів до 50 місць встановлено площу від 0,2 до 0,25 га.

Заклади середнього розміру з 50 до 150 місць займають від 0,15 до 0,2 га.

Великі ресторани та кафе з кількістю місць понад 150 передбачають площу 0,1 га на один об'єкт. [2]

Ці заклади торгівлі та громадського харчування створюють умови для задоволення повсякденних потреб населення, забезпечуючи широкий асортимент товарів і послуг, що сприяє підвищенню комфорту життя в громадах та формуванню сприятливого соціально-культурного середовища.

Побутове обслуговування

Колонка "Побутове обслуговування" у таблиці (Рис. Б.3) представляє структуру закладів, що забезпечують побутові послуги та особисту гігієну населення. Ці заклади створені для задоволення щоденних потреб громадян у ремонті, догляді за одягом, підтримці особистої гігієни та фізичного здоров'я. Колонка поділяє заклади на дві основні категорії: заклади побутових послуг та заклади особистої гігієни.

Побутові послуги:

Заклади цієї категорії забезпечують надання послуг з ремонту, чистки, оренди та інших побутових потреб:

- **Комплексні приймальні пункти з майстернями дрібного ремонту одягу та взуття:** це невеликі об'єкти, що пропонують послуги з дрібного ремонту одягу та взуття. Вони розташовані в зручних місцях для

швидкого доступу населення та дозволяють оперативно вирішувати проблеми з одягом або взуттям.

- **Будинки побуту:** це великі комплексні заклади, що об'єднують різні види побутових послуг під одним дахом. Вони включають майстерні з ремонту техніки, ательє з пошиття та ремонту одягу, пункти прокату побутових товарів і фотоательє.

- **Спеціалізовані підприємства:** це окремі заклади, що пропонують вузькоспеціалізовані побутові послуги, такі як:

- **Ательє:** майстерні, що спеціалізуються на індивідуальному пошитті та ремонті одягу.

- **Майстерні:** заклади, що забезпечують послуги з ремонту побутової техніки, електроніки, меблів та інших предметів повсякденного користування.

- **Пункти прокату:** об'єкти, що пропонують тимчасову оренду різних товарів, включаючи інструменти, спортінвентар та побутову техніку.

- **Фотоательє:** спеціалізовані заклади, що надають послуги з фотографування, друку фото та обробки зображень.

- **Ломбарди:** заклади, що надають послуги з короткострокового кредитування під заставу цінних речей. Вони пропонують швидкі фінансові послуги для населення.

- **Хімчистки:** заклади, що спеціалізуються на професійній чистці одягу, текстильних виробів та килимів. Вони забезпечують якісне обслуговування речей, що потребують особливого догляду.

- **Пральні:** заклади, де можна скористатися послугами прання одягу та текстилю. Пральні часто мають автоматичні машини самообслуговування та пропонують швидке та зручне прання.

Особиста гігієна:

Заклади цієї категорії забезпечують послуги, спрямовані на підтримку особистої гігієни, догляд за зовнішністю та фізичне здоров'я:

- **Перукарні:** це заклади, що пропонують послуги з догляду за волоссям, включаючи стрижку, фарбування, укладання та інші процедури. Перукарні є важливою частиною системи обслуговування, забезпечуючи доступні послуги для населення.
- **Косметичні салони:** спеціалізовані заклади, що пропонують послуги з догляду за обличчям та тілом, включаючи процедури краси, масаж, манікюр та педикюр. Косметичні салони часто забезпечують широкий спектр послуг для догляду за зовнішністю.
- **Фітнес центри:** це сучасні заклади, де пропонуються послуги з фізичного розвитку, тренування та підтримки здорового способу життя. Вони оснащені спортивними тренажерами, обладнанням для занять фітнесом та пропонують групові тренування, персональні заняття та консультації тренерів.
- **Лазні:** традиційні заклади, що пропонують послуги парових бань, саун та купелів. Вони сприяють оздоровленню та релаксації, а також мають соціальне значення як місця для відпочинку та спілкування.
- **Лазнево-оздоровчі комплекси:** це заклади, що об'єднують лазні, сауни, басейни та інші оздоровчі послуги. Вони забезпечують можливість повного оздоровлення, включаючи різні процедури для відпочинку та релаксації.

Ці заклади побутового обслуговування створені для задоволення різноманітних потреб населення, забезпечуючи якісне обслуговування у сфері побуту та особистої гігієни. Вони сприяють підвищенню рівня комфорту життя громади, забезпечуючи доступ до важливих послуг у зручному форматі.

У даній таблиці (Рис. Б.3) для закладів побутового обслуговування встановлено нормативи, що розраховані на один об'єкт або робоче місце, залежно від типу послуги та кількості населення. Ці нормативи спрямовані на забезпечення ефективного надання послуг побутового обслуговування та підтримки комфортного рівня життя мешканців громади.

Комплексні приймальні пункти, які включають майстерні для дрібного ремонту одягу та взуття, передбачають від 5 до 6 робочих місць

на 1 тисячу мешканців. Такі об'єкти займають площу не менше 0,3 га на один пункт, що дозволяє створити зручні умови для надання швидких та якісних послуг з ремонту речей першої необхідності. [11]

Будинки побуту та спеціалізовані підприємства, включаючи ательє, майстерні, пункти прокату та фотоательє, мають норму 9–11 робочих місць на 1 тисячу мешканців. Для таких закладів визначена мінімальна площа від 0,8 до 1,2 га на один об'єкт, [11] що дозволяє розмістити широкий спектр побутових послуг під одним дахом, забезпечуючи зручний доступ для населення до професійних майстрів і спеціалістів.

Хімчистки, що спеціалізуються на професійній чистці одягу та текстилю, мають норму не менше 4 робочих місць на 1 тисячу мешканців. Площа закладів складає від 0,5 до 1,2 га [11].

Пральні, що забезпечують послуги швидкого прання одягу, мають норматив площі від 0,6 до 0,8 га на один об'єкт. Продуктивність пральні розрахована для міста на обробку 120 кг речей за зміну на 1 тисячу мешканців, для сільських населених пунктів з чисельністю жителів більше 200 осіб – 40 кг речей за зміну, що забезпечує зручні умови для тих, хто не має можливості прати речі вдома. [11]

Лазні, що входять до категорії особистої гігієни, мають норму 5–7 місць на 1 тисячу мешканців. Для таких об'єктів передбачено площу від 0,06 до 0,12 га на один об'єкт. [11] Лазні забезпечують комфортні умови для відпочинку та підтримки особистої гігієни, пропонуючи послуги парових бань і саун.

Ці нормативи для закладів побутового обслуговування відповідають сучасним вимогам комфорту та якості життя, забезпечуючи доступ до широкого спектру послуг у зручному та безпечному форматі для мешканців громади.

Комунальне обслуговування

Колонка "Комунальне обслуговування" у таблиці (Рис. Б.3) охоплює структуру закладів, що забезпечують підтримку житлової інфраструктури, надання комунальних послуг, а також спеціалізовані послуги ритуального

характеру. Вона включає кілька основних категорій, що відповідають за обслуговування житлових районів, утилізацію вторинних ресурсів, пожежну безпеку та надання ритуальних послуг.

Житлово-експлуатаційні організації

Ці організації забезпечують функціонування житлових районів, здійснюючи технічне обслуговування будинків, управління комунальними послугами та підтримання благоустрою територій:

- **Житлово-експлуатаційні організації мікрорайону** відповідають за обслуговування будинків і прилеглих територій у межах невеликих житлових мікрорайонів, забезпечуючи своєчасне виконання ремонтних робіт, прибирання території, технічну підтримку житлових приміщень та спільних об'єктів.

- **Житлово-експлуатаційні організації житлового району** діють на рівні більших житлових районів, що включають декілька мікрорайонів. Вони виконують аналогічні функції, але на більш масштабному рівні, координуючи роботу з енергозабезпечення, водопостачання, водовідведення та інших комунальних послуг.

- **Пункти прийому вторинної сировини** відповідають за збирання та переробку вторинних ресурсів, таких як папір, метал, скло та пластик. Вони створені для підтримки екологічної стійкості та зменшення обсягів відходів, що відправляються на звалища.

Пожежні депо

Пожежні депо забезпечують безпеку мешканців у разі виникнення пожеж, аварій чи інших надзвичайних ситуацій. Кількість депо та їхня структура залежать від чисельності населення:

- У невеликих населених пунктах із населенням до 1 тисячі осіб передбачено створення одного депо з мінімальним числом рятувальників та обладнання.

- Для більших населених пунктів із чисельністю від 1 до 7 тисяч осіб кількість і розмір пожежних депо збільшується, враховуючи потреби громади.

- Для міст із населенням від 8 до 20 тисяч осіб, а також для великих міських районів із населенням до 50, 100, 200 і більше тисяч осіб, передбачені депо з розширеним числом пожежних машин, екіпажів та спеціалізованого обладнання.
- Найбільші міста з чисельністю понад 2 мільйони осіб потребують великих комплексних пожежних депо, що забезпечують координацію декількох підрозділів рятувальників, а також включають спеціалізовані служби для реагування на різні види надзвичайних ситуацій.

Спеціальні заклади

До цієї категорії належать спеціалізовані об'єкти, що надають додаткові послуги для мешканців:

- **Готелі** надають можливість тимчасового проживання, забезпечуючи комфортні умови для відвідувачів міста, туристів та гостей громади. Вони забезпечують широкий спектр послуг, включаючи проживання, харчування, обслуговування номерів та інші послуги для зручного перебування.

Культові та релігійні заклади

Ця категорія включає об'єкти, що забезпечують ритуальні та релігійні потреби громади, а також підтримку під час траурних подій:

- **Бюро похоронного обслуговування** займається організацією та координацією ритуальних послуг, включаючи оформлення документів, підготовку похоронної процесії та надання допомоги родичам покійного.
- **Дім жалобних церемоній** призначений для проведення прощальних церемоній, забезпечуючи можливість провести похорон у відповідних умовах. Це спеціалізовані приміщення, обладнані для проведення траурних заходів.
- **Кладовища** створені для поховання померлих та забезпечення місць для відпочинку та пам'яті. Вони є невід'ємною частиною ритуальної інфраструктури громади, забезпечуючи доступ до місць поховань.

- **Крематорій з кладовищем** поєднує в собі функції спалення тіл померлих та зберігання їхніх решток у спеціально відведених зонах. Це сучасний підхід до ритуальних послуг, що зменшує використання земельних ресурсів для поховання.

Ці об'єкти комунального обслуговування створені для забезпечення стабільної роботи житлових районів, підтримки чистоти та порядку, а також надання важливих послуг, що сприяють збереженню благополуччя мешканців громади.

У даній таблиці (Рис. Б.3) для закладів комунального обслуговування встановлено нормативи площі, кількості об'єктів та інших показників, що розраховані на один об'єкт або надання послуг, залежно від чисельності населення та потреб громади. Ці нормативи забезпечують належні умови для ефективного функціонування житлових районів, підтримки чистоти, пожежної безпеки та надання ритуальних послуг.

Житлово-експлуатаційні організації забезпечують технічне обслуговування житлових будинків, організацію комунальних послуг та підтримання порядку у житлових районах. Для мікрорайонів з населенням до 20 тисяч осіб передбачено один об'єкт, який займає площу 0,3 га на один об'єкт. Для більших житлових районів, що включають до 80 тисяч мешканців, необхідний один об'єкт на кожен район із площею 1,0 га на об'єкт. [2] Це дозволяє забезпечити своєчасне обслуговування інфраструктури, ремонтні роботи та управління комунальними послугами.

Пункти прийому вторинної сировини є важливими об'єктами для підтримки екологічної стійкості та зменшення обсягу відходів. Один пункт передбачений на кожні 20 тисяч мешканців, із площею 0,12 – 0,15 га на один об'єкт. [2] Це створює умови для зручної утилізації вторинної сировини, сприяючи повторному використанню ресурсів і збереженню довкілля.

Пожежні депо мають бути розміщені в залежності від чисельності жителів населеного пункту. У невеликих населених пунктах до 1 тисячі осіб передбачено одну пожежну машину на кожну тисячу мешканців з площею

депо від 0,3 до 0,6 га. Для населених пунктів із населенням від 1 до 7 тисяч осіб необхідно дві пожежні машини на тисячу осіб, що також потребує від 0,3 до 0,6 га на один об'єкт. У більших населених пунктах, від 8 до 20 тисяч осіб, норма змінюється на одну пожежну машину на кожні чотири тисячі мешканців, з площею від 0,6 до 1 га. Для населених пунктів з чисельністю від 21 до 50 тисяч осіб площа збільшується до 0,8–1,2 га на один об'єкт, а кількість машин визначається з розрахунку однієї машини на кожні п'ять тисяч жителів. У великих містах, з населенням до 200 тисяч і більше, пожежні депо мають більш розгалужену структуру з площею від 0,9 до 2,2 га на об'єкт, що дозволяє швидко реагувати на різні надзвичайні ситуації. [2, 5]

Готелі, що належать до категорії спеціальних закладів, забезпечують тимчасове проживання для гостей громади, туристів і відвідувачів міста. Норма розрахована на 4,8 місця на тисячу мешканців. Площі, відведені на одне місце, змінюються залежно від загальної кількості номерів: для невеликих готелів від 25 до 100 місць передбачено 55 м² на номер, для середніх готелів від 100 до 500 місць площа зменшується до 30 м² на номер, а для великих готелів від 500 до 1000 місць — 20 м². Найбільші готелі з чисельністю номерів від 1000 до 2000 мають норму до 15 м² на одне місце, що дозволяє ефективно використовувати простір для забезпечення комфорту відвідувачів. [2]

Об'єкти культурної та релігійної діяльності забезпечують надання ритуальних послуг та підтримку під час траурних подій. *Бюро похоронного обслуговування* передбачене для громад із населенням 50 тисяч осіб на один об'єкт, що дозволяє своєчасно організувати похоронні церемонії. Дім жалобних церемоній, де проводяться прощальні церемонії, має норму один об'єкт на 250 тисяч осіб. *Кладовища* займають площу 0,24 - 0,35 га на 1 тис. осіб у міських населених пунктах та 0,1 га на 1 тис. осіб у сільських населених пунктах, що забезпечує достатньо місця для організації поховань. *Креаторії*, що поєднані з кладовищами, приймається площа за розрахунком 0,64 м² на одну урну з прахом, що дозволяє ефективно використовувати земельні ресурси для ритуальних потреб. [11]

Ці нормативи забезпечують належні умови для функціонування комунальної інфраструктури, підтримки безпеки та надання важливих соціальних і ритуальних послуг, що сприяє комфортному та організованому життю громади.

Висновок до розділу II

Узагальнивши вище викладене, можна зробити висновок, що модель функціонально-планувальної та соціально-планувальної організації території в комплексі з актуалізованою узагальненою експертною інфологічною моделлю показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування може бути використана для розробки містобудівної документації.

Застосування актуалізованої узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування на прикладі Гірської сільської територіальної громади відображена на Рис. Б.3.

РОЗДІЛ III
ЗАСТОСУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ ІНФОЛОГІЧНОЇ
МОДЕЛІ ПОКАЗНИКІВ МІСТОБУДІВНИХ ОБ'ЄКТІВ
ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

3.1 Просторово-планувальна організація території Гірської сільської територіальної громади

3.1.1 Ситуаційний план

Гірська сільська територіальна громада створена відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», відповідно до абзацу першого пункту 71 розділу V “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 715-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Київської області» шляхом об'єднання Гірської, Мартусівської та Ревненської сільських рад Бориспільського району.

До складу Гірської сільської територіальної громади входять 4 населених пункти: села Гора, Мартусівка, Ревне і Затишне. Чисельність населення Гірської сільської територіальної громади станом на початок 2023 року складає – 9939 осіб.

Загальна площа Гірської територіальної громади становить – близько 60,82 кв. км (6081,8567 га).

Гірська сільська територіальна громада розташована у західній частині Бориспільського району Київської області.

Громада межує на півночі з Пристоличною сільською територіальною громадою, на сході – з Бориспільською міською територіальною громадою, на півдні – з Вороньківською сільською територіальною громадою, на заході – з Золочівською сільською територіальною громадою. Всі громади – Бориспільського району Київської області. Всі громади утворені одночасно.

Гірська сільська громада має вигідне територіальне розташування та розгалужене автомобільне сполучення. Транспортні зв'язки між територією села, містом Київ, районним центром та іншими населеними пунктами здійснюється по територіальній автодорозі державного значення Київ-Ревне-Рогозів (Т-10-16) III-технічної категорії, по магістральній автодорозі державного значення Київ-Харків-Довжанський (М-03) I-а технічної категорії.

Відстань від адміністративного центру громади – с. Гора до: – до межі міста Київ – 12,4 км, – до меж районного центру – м. Бориспіль – 4,73 км.

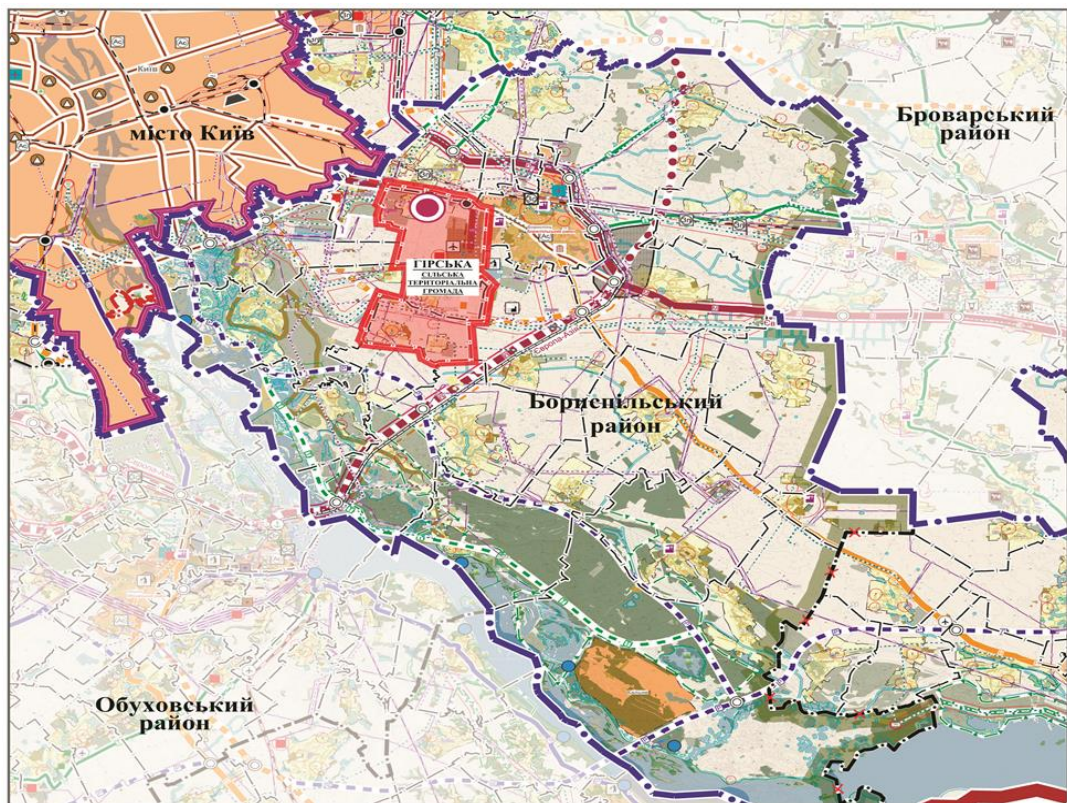

Рисунок 3.1.1 - Схема розміщення Гірської сільської територіальної громади в системі розселення Бориспільського району

3.1.2 Система розселення

Головна мета удосконалення розселення населення України полягає у створенні містобудівних умов для забезпечення рівної доступності кожного громадянина (незалежно від місця його проживання) до всіх видів культурних послуг та інших ресурсів, необхідних для повноцінного розвитку людини.

Системи розселення – це територіально зосереджені сукупності міських та сільських поселень, які об'єднуються розвиненими територіально-виробничими, трудовими та соціально-культурними зв'язками і внутрішньосистемною інженерно-транспортною інфраструктурою, взаємодоповненістю економічної бази та оздоровчо-рекреаційного господарства, спільністю проблем використання території і тяжіння до міста – системоформуючого центру.

Виходячи з цього, а також із завдань сталого розвитку населених пунктів, і з урахуванням адміністративно-територіального поділу України, економічного і соціального районування, намічено формування і розвиток систем розселення різного рівня: загальнодержавної, міжобласних, обласних, міжрайонних, районних і внутрішньорайонних.

Відповідно до Генеральної схеми планування території України Гірська сільська територіальна громада входить до складу Київської міжобласної системи розселення та до Бориспільської районної системи розселення. (Рис. В.1)

3.1.3 Функціональне зонування території Гірської сільської територіальної громади

Територія Гірської сільської територіальної громади складається зі сельбищної, виробничої та ландшафтної території, які в свою чергу складаються з таких функціональних зон:

Житлова забудова Гірська сільська територіальна громада характеризується переважно територіями садибної забудови, а також присутні малоповерхові багатоквартирні житлові будинки. Багатоквартирна забудова зосереджена в с. Гора, с. Мартусівка та с. Ревне в основному, це дво-, трьох та чотирьох поверхові будинки.

Громадська забудова представлена різноманітністю об'єктів обслуговування населення громади. Що включає території дитячих шкільних та дошкільних закладів, охорони здоров'я, об'єктів громадського культурно-побутового обслуговування, адміністративно-ділових установ, тощо, які здебільш також сконцентровані в центральних частинах населених пунктах громади.

Головні адміністративно-ділові, культурно-побутові об'єкти зформовані в адміністративному центрі громади – с. Гора. Основні торговельні та культурно-розважальні об'єкти зформовано вздовж головної транспортної артерії громади по магістральній автодорозі державного значення Київ-Харків-Довжанський (М-03).

Виробнича забудова не являє собою суцільного утворення. Здебільше вона сформувалася поблизу с. Мартусівка та с. Гора.

Найбільші з промислових підприємств громади: ТОВ «БФ ЗАВОД», ТОВ «Колос ЛТД», ТОВ «ФКР», ТОВ «Будівельна компанія Сітіград», ТОВ «НВП Лабораторія інноваційних технологій», та інші.

Комунально-складська забудова розосереджена по всій території громади, переважна частина підприємств сконцентрована вздовж основних транспортних зв'язків.

Ландшафтні та рекреаційні території громади являють собою мережу ділянок озелених та інших відкритих просторів різного призначення, які розташовані на територіях населених пунктів та позаними.

Транспортні комунікації громади досить розвинені та складаються з вулиць, доріг, об'єктів підприємств та мереж зовнішнього транспорту.

Інженерні комунікації громади включають території інженерних споруд та мереж.

Баланс території Гірської сільської територіальної громади відображений в табл. В.1

3.1.4 Характеристика демографічного потенціалу

На проектний період враховуючи низку державних програм для підвищення якості життя жителів громади, передбачається поступове збільшення населення в основному за рахунок механічного приросту. Механічний приріст передбачається переміщенням населення, як з середини регіону так і із-за його межами. Враховуючи повномасштабне вторгнення російської федерації, за кордоном перебуває близько 20% українців, більшість яких втратили своє житло та роботу і потребують підтримки з боку держави для повернення в свою країну. Гірська сільська територіальна громада має ресурсний потенціал для задоволення потреб жителів на перспективу.

Значення розрахункових показників наведені в комплексному плані просторового розвитку на короткостроковий (до п'яти років), середньостроковий період (6-10 років) та довгострокову перспективу (понад

10 років). Прогнозована кількість населення згідно із зазначеними вище періодами наведена в табл. 3.1.4.1.

Таблиця 3.1.4.1 - Прогнозована кількість населення на короткостроковий, середньостроковий період та довгострокову перспективу.

Періоди	Населення	Приріст населення	В багатоквартирній забудові	В садибній забудові
Існуючий стан	9939			
Короткостроковий період (до 5-ти років)	17668	7729	4524	3205
Середньостроковий період (6-10 років)	23951	6283		6283
Довгострокова перспектива (понад 10 років)	30000	6049		6049
Разом по громаді	30000	20061	4524	15537

На довгострокову перспективу передбачається приріст населення на 20061 осіб. Кількість населення на довгострокову перспективу громади становитиме – 30 000 осіб.

3.2 Обслуговування населення Гірської сільської територіальної громади закладами громадського обслуговування

В громаді розрізняють чотири ступеня культурно-побутового обслуговування населення:

Перший ступінь складається з установ і підприємств, якими населення користується щоденно. До них належать: дитячі ясла і садки, школи, продовольчі й промтоварні магазини, їдальні, аптеки, ательє побутового обслуговування (ремонтні майстерні, приймальні пункти), спортивні

тренувальні майданчики. Радіус обслуговування їх приймається в межах 350-500 м.

Другий ступінь – установи, що відвідуються населенням періодично: будинки культури, клуби, кінотеатри, бібліотеки, торговельні центри, ресторани, установи зв'язку, поліклініки, лікарні, спортивні зали, плавальні басейни,. Це – установи житлового району, радіус обслуговування їх становить 1000-1200 м, що дозволяє дійти до них пішки за 15-20 хв, не користуючись послугами транспорту.

Третій ступінь – установи і заклади, які відвідує населення значно рідше, ніж установи перших двох ступенів – епізодично. До них належать: адміністративні й господарські заклади, музеї, виставки, спортивні центри (стадіони, водні станції), міські торговельні центри, спеціалізовані лікарні й медичні центри, наукові й навчальні центри, заклади і установи масового короткочасного і тривалого відпочинку. Всі ці заклади мають загальноміське, районне, а іноді обласне значення. Під'їзд до них здійснюється засобами транспорту.

Головний адміністративно-діловий центр на перспективу залишається в адміністративному центрі громади – с. Гора. В даному адміністративно-діловому центрі розміщені різні організації, установи управління, культурно-побутові, торговельні та інші об'єкти обслуговування населення.

Додатково проектом передбачено створення підцентрів в с. Ревне, с. Мартусівка та с. Затишне де запропоновано розміщення різноманітних об'єктів для повсякденного обслуговування населення.

Формування підцентрів передбачається в житлових утвореннях. Принципом організації підцентрів житлових районів визначено їх розміщення в транспортно-пересадочних вузлах та на основних житлових вулицях. На територіях даних підцентрів розміщуються об'єкти періодичного та повсякденного обслуговування.

Окрім підцентрів житлових районів передбачається створення обслуговування окремих груп житлових кварталів (мікрорайонів), розміщення

яких передбачається на житлових вулицях для повсякденного обслуговування населення.

Розрахунок необхідної ємності установ і підприємств обслуговування для населення громади зроблено на підставі нормативів забезпеченості які відображають соціально гарантований рівень відповідно ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій». (табл. В.2)

Значення розрахункових показників наведені в комплексному плані просторового розвитку на короткостроковий (до п'яти років), середньостроковий період (6-10 років) та довгострокову перспективу (понад 10 років).

Відповідно до вимог ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій» під час розрахунку кількості, складу та місткості об'єктів громадського обслуговування у центрах територіальних громад – первинних систем розселення слід додатково враховувати кількість населення, що прибуває з інших населених пунктів, розташованих в зоні впливу, обмеженій витратами часу на пересування до відповідних центрів.

3.2.1 Просторова організація системи освіти

Заклади дошкільної освіти

В громаді працюють два заклади дошкільної освіти, загальна місткість яких становить 260 місць, та Мартусівська початкова школа з закладом дошкільної освіти філія Ревненського ліцею Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області місткістю 100 місць утч: ЗЗСО - 60 та ЗДО - 40.

На короткостроковий період передбачається насамперед максимально використовувати існуючі заклади дошкільної освіти, враховуючи радіуси доступності до них. А також будівництво нових на проектних територіях:

– В с. Гора передбачається будівництво трьох ЗДО загальною потужністю 400 місць, визначено три майданчики площею по 0,4 та 0,8 га, для будівництва дитячих дошкільних закладів розрахунковою місткістю на 200 та 100 дітей.

– В с. Ревне передбачається реконструкція існуючого ЗДО з доведенням потужності з 120 до 185 місць.

– В с. Затишне передбачається будівництво закладу дошкільної освіти об'єднаним з закладом загальної середньої освіти (початкова школа) місткість ЗДО 145 місць, визначено майданчик площею 1,06 га, для будівництва дитячого дошкільного закладу розрахунковою місткістю на 145 дітей площа території становитиме 0,58 га.

– В с. Мартусівка передбачається будівництво одного ЗДО потужністю 120 місць, площа території становитиме 0,48 га.

Отже на короткостроковий період передбачено будівництво 5 дитячих дошкільних закладів потужність яких становитиме 665 місць та реконструкція існуючого закладу в с. Ревне з доведенням потужності до 185 місць.

На середньостроковий період:

– В с. Гора передбачається будівництво одного ЗДО потужністю 190 місць, площа території 0,76 га.

– В с. Ревне передбачається будівництво одного ЗДО потужністю 200 місць, площа території 0,8 га.

Отже на середньостроковий період передбачено будівництво 2 дитячих дошкільних закладів потужність яких становитиме 390 місць.

На довгострокову перспективу:

– В с. Гора передбачається будівництво одного ЗДО потужністю 165 місць, площа території 0,66 га.

– Будівництво закладів дошкільної освіти в інших населених пунктах громади не передбачається. Потреба на довгострокову перспективу врахована в короткостроковий та середньостроковий періоди.

Загальна потреба в закладах дошкільної освіти Гірської сільської територіальної громади на довгострокову перспективу складає 1522 місць, з урахуванням існуючих закладів місткість яких становить - 300 місць, реконструкцію існуючого Ревненського закладу дошкільної освіти «Барвінок» з збільшенням його потужності на 65 місць та будівництвом нових загальною місткістю 1220, що цілком задовольнятиме потребу населення Гірської сільської територіальної громади в закладах дошкільної освіти. Схема обслуговування закладами дошкільної освіти відображена на рис. В.2.

Заклади загальної середньої освіти

Заклади загальної середньої освіти представлені двома закладами загальної середньої освіти та Мартусівська початкова школа з закладом дошкільної освіти філія Ревненського ліцею Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області місткістю початкової школи на 60 учнів. Загальна місткість закладів загальної середньої освіти громади становить 920 місць, які відвідують 1105 учнів.

На короткостроковий період передбачається насамперед максимально використовувати існуючі заклади загальної середньої освіти., враховуючи радіуси доступності до них. А також будівництво нових на проектних територіях:

В с. Гора передбачається завершити будівництво ЗЗСО по вул. Шкільна потужністю 600 місць.

В с. Ревне на короткостроковий період не передбачається розміщення нових закладів ЗЗСО.

В с. Затишне передбачається будівництво закладу дошкільної освіти об'єднаним з закладом загальної середньої освіти (початкова школа) місткість ЗЗСО 112 місць, визначено майданчик площею 1,06 га, для будівництва закладу загальної середньої освіти (початкової школи) розрахунковою місткістю на 4 класи площа території становитиме 0,5 га.

В с. Мартусівка передбачається будівництво ліцею з початковою та основною школами на 12 класів, місткістю 331 учнів, площею 2,0 га.

На середньостроковий період:

В с. Гора передбачається будівництво ліцею з підрозділом початкової та основної школи на 24 класи, місткістю 672 учнів, площею 2,6 га.

В с. Ревне передбачається будівництво ліцею з підрозділом початкової та основної школи на 24 класи, місткістю 454 учнів, площею 2,6 га з урахуванням потреби с. Затишне для учнів середньої та старшої школи розрахункова потреба яких становить 254 учні.

На довгострокову перспективу

В с. Гора передбачається будівництво ліцею на 27 класів, місткістю 756 учнів, площею 2,4 га.

Загальна потреба в закладах загальної середньої освіти Гірської сільської територіальної громади на довгострокову перспективу складає 3825 місць, з урахуванням існуючих закладів місткість яких становить - 920 місць та будівництвом нових загальною місткістю 2904, що цілком задовольнятиме потребу населення Гірської сільської територіальної громади в закладах загальної середньої освіти. Схема обслуговування закладами загальної середньої освіти відображена на рис. В.3.

Міжшкільні навчально-виробничі комбінати

Міжшкільні навчально-виробничі комбінати в громаді відсутні.

Проектом передбачено, розміщення міжшкільного навчально-виробничого комбінату на середньостроковий період в с. Гора місткістю 306 місць, площа якого становить 2,0 га.

Спеціалізовані заклади позашкільної освіти

У громаді діє Гірський заклад позашкільної освіти «СТАРТ» в якому навчається 277 вихованців заклад розташований в с. Гора.

На короткостроковий період не передбачається розміщення закладів позашкільної освіти.

На середньостроковий період передбачено розміщення закладу позашкільної освіти в проектному закладі ліцеї з підрозділом початкової та основної школи на 24 класи в с. Ревне, місткістю 240 учнів, для забезпечення

с. Ревне, с. Затишне та с. Мартусівка, що цілком задовольнятиме потребу населення вище перерахованих населених пунктах.

На довгострокову перспективу передбачено розміщення закладів позашкільної освіти в с. Гора.

3.2.2 Просторова організація системи охорони здоров'я

Заклади (центри) первинної медичної допомоги (кабінети сімейних лікарів загальної практики, амбулаторії) і вторинної медичної допомоги (поліклініки, диспансери, діагностичні центри тощо)

На території Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області існуюча система охорони здоров'я своєму складі має дві амбулаторії загальної практики сімейної медицини с. Гора та с. Ревне та два ФАП в с. Мартусівка та с. Затишне, яка на даний час не діє.

Загальна потреба в закладах (центрах) первинної медичної допомоги (кабінетах сімейних лікарів загальної практики, амбулаторіях) і вторинної медичної допомоги (поліклініках, диспансерах, діагностичних центрах тощо) на довгострокову перспективу складає 598 відвідувань за зміну, враховуючи існуючі заклади охорони здоров'я проектом передбачається реконструкцію існуючої будівлі ФАПУ в с. Затишне ємністю 57 відвідувань за зміну, та проектних об'єктів охорони здоров'я в с. Мартусівка, с. Гора.

Стаціонари усіх типів (включаючи пологові будинки) для дорослих із допоміжними будинками і спорудами

На території Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області відсутні стаціонарні заклади охорони здоров'я, населення обслуговується в м. Бориспіль та м. Київ.

Загальна потреба в стаціонарних закладах медичних установ на довгострокову перспективу громади становитиме 285 ліжок, проектом

передбачається обслуговування населення даним видом послуг в м. Бориспіль та м. Київ.

Заклади третинної медичної допомоги (спеціалізовані поліклініки та диспансери, лікарні тощо)

На території Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області відсутні заклади третинної медичної допомоги (спеціалізовані поліклініки та диспансери, лікарні тощо), населення обслуговується в м. Бориспіль та м. Київ.

Загальна потреба в закладах третинної медичної допомоги (спеціалізовані поліклініки та диспансери, лікарні тощо) на довгострокову перспективу громади становитиме 300 відвідувань за зміну, проектом передбачається обслуговування населення даним видом послуг в м. Бориспіль та м. Київ.

Станції швидкої медичної допомоги

На території Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області відсутні Станції швидкої медичної допомоги, населення обслуговується в м. Бориспіль та м. Київ.

Загальна потреба в станціях швидкої медичної допомоги на довгострокову перспективу громади становитиме 3 автомобіля та 120000 виїздів на рік, проектом передбачається обслуговування населення даним видом послуг в м. Бориспіль та м. Київ.

Центри зайнятості населення базового рівня

На території громади функціонує центр надання адміністративних послуг виконавчого комітету Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області, що розміщений в с. Гора, по вул. Центральна 5 де проводять соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю, які належать до вразливих груп населення та перебувають у складних життєвих обставинах, і надають їм соціальні послуги. Дані, щодо ємності даних закладів не надано.

Загальна потреба в центрах зайнятості населення базового рівня на довгострокову перспективу громади становитиме 4,5 відвідувачів, проектом

передбачається обслуговування населення даним видом послуг в існуючому центрі надання адміністративних послуг виконавчого комітету Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області, що розміщений в с. Гора, по вул. Центральна 5. Схема обслуговування закладами охорони здоров'я відображена на рис. В.4.

3.2.3 Просторова організація системи торгівлі, культури, спорту та дозвілля

Організація системи торгівлі, культури, спорту та дозвілля громади достатньо розвинена, основні об'єкти обслуговування знаходяться в с. Гора, та мають досить зручну транспортну доступність. А також досить розвинута мережа торгівлі та об'єктів обслуговування населення, що точково розміщені по всій території громади з мінімальними радіусами доступності.

Фізкультурно-оздоровчі і спортивні споруди

Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять у житловому кварталі

Забезпечення існуючими приміщеннями для фізкультурно-оздоровчих занять у житловому кварталі відбувається за рахунок шкільних спортзалів с. Гора та с. Ревне.

Розрахункова потреба громади на довгострокову перспективу в приміщеннях для фізкультурно-оздоровчих занять у житлових кварталах становить 2100 м² загальної площі. Проектом передбачається розміщення даних об'єктів на проектних територіях у вбудованих та прибудованих приміщеннях.

Спортивні зали загального користування, включаючи приміщення реабілітаційного призначення

На території громади розміщений спортивний зал загального користування в с. Гора GrandSport по вулиці Центральна, 17.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в спортивних залах загального користування, включаючи приміщення реабілітаційного призначення становить 2400 м² площі підлоги, проектом передбачено розмістити дані об'єкти на проектних територіях.

Для забезпечення населення громади даним видом послуг, проектом передбачені фізкультурно-оздоровчі комплекси, які включатимуть приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять у житловому кварталі та спортивні зали загального користування, включаючи приміщення реабілітаційного призначення. Дані об'єкти розміщені на проектних громадських територіях в с. Гора, с. Ревне, с. Затишне та с. Мартусівка.

Басейни криті й відкриті загального користування для населення

Існуючі басейни криті й відкриті загального користування в громаді відсутні.

Розрахункова потреба в басейнах критих й відкритих загального користування для населення на довгострокову перспективу загальна по громаді становить 1200 м² дзеркала води. Проектом передбачено розміщення даних об'єктів на проектних територіях громадської забудови в кожному населеному пункті громади.

Приміщення реабілітаційного призначення

Існуючі приміщення реабілітаційного призначення в громаді відсутні.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в приміщеннях реабілітаційного призначення по громаді, відповідно до розрахунку становить 450 м² загальної площі.

Проектом передбачено розміщення даних приміщень в оздоровчо-реабілітаційних центрах в с. Гора та с. Затишне на проектних територіях громадської забудови.

Схема обслуговування фізкультурно-спортивними та оздоровчими спорудами відображена на рис. В.5.

Заклади культурно-видовищні та дозвіллєві

Універсальні зали

Універсальні зали в громаді відсутні.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в універсальних залах по громаді становить 450 місць. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних громадських територіях.

Виставкові зали

Виставкові зали в громаді відсутні.

Загальна потреба в виставкових залах в межах громади, відповідно до розрахунку, становить 300 м² загальної площі. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних громадських територіях.

Сільські масові бібліотеки

На території громади функціонує дві бібліотеки: Мартусівська сільська бібліотека та Ревненська сільська бібліотека.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в межах громади в сільських масових бібліотеках становить 135 тисяч одиниць зберігання та 120 читацьких місць. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних громадських територіях та використання існуючих закладів.

Клубні приміщення за місцем проживання

Клубні приміщення за місцем проживання в межах громади відсутні.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в клубних приміщеннях за місцем проживання в межах громади становить 1500 м² площі підлоги. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних громадських територіях.

Клубні заклади і центри культури та дозвілля

На території Гірської сільської територіальної громади існує Мартусівський сільський клуб, ємність якого 100 місць та Ревненський будинок культури ємністю 150 місць.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в клубних закладах і центрах культури та дозвілля в межах громади становить 9000 місць. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних територіях та реконструкцію існуючих зі збільшенням місткості.

Кінотеатри

На території громади кінотеатри відсутні.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в межах громади в кінотеатрах становить 720 місця.

В комплексному плані передбачено розміщення центрів культури та дозвілля, що включатимуть клубні приміщення за місцем проживання та клубні заклади і центри культури та дозвілля, розміщення даних об'єктів передбачено в кожному населеному пункті громади.

А також передбачається об'єднати універсальні та виставкові зали, розміщення яких визначено на проектних громадських територіях, з назвою універсальні культурно-видовищні зали.

Схема обслуговування культурно-видовищними центрами дозвілля відображена на рис. В.6.

3.2.4 Підприємства торгівлі, харчування (заклади ресторанного харчування) та побутового обслуговування

У Гірській сільській територіальній громаді досить розвинута мережа підприємств торгівлі, але є потреба в додаткових об'єктах харчування та побутового обслуговування.

Магазини продовольчих та непродовольчих товарів

На території громади розташовано 17 магазинів продовольчих товарів (загальною торговельною площею 1190 м²), 5 магазинів непродовольчих товарів (загальною торговельною площею 480 м²) та 3 магазини змішаних

товарів (загальною торговельною площею 840 м²). Відповідно до розрахунків на довгострокову перспективу в цілому по громаді потреба в магазинах продовольчих товарів складе 840 м² торгової площі та не продовольчих товарів – 1080 м² торгової площі, передбачено розміщення підприємства торгівлі на проектних громадських територіях враховуючи радіуси обслуговування.

Ринкові комплекси

На території громади відсутні ринкові комплекси.

Відповідно до розрахунків на довгострокову перспективу кількість торгових площ ринкових комплексів в межах громади становить – 900 м².

Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства)

На території громади діють 13 закладів громадського харчування, загальною місткістю 650 місць.

Загальна потреба на довгострокову перспективу по громаді в підприємствах харчування становить 1110 посадочних місць.

Майстерні побутового обслуговування

На території громади відсутні майстерні побутового обслуговування.

Загальна потреба на довгострокову перспективу в майстернях побутового обслуговування в цілому по громаді становить 210 робочих місць.

Виробничі підприємства централізованого виконання замовлень (спеццехи, спеціалізовані майстерні, пральні, хімчистки тощо)

На території громади відсутні виробничі підприємства централізованого виконання замовлень (спеццехи, спеціалізовані майстерні, пральні, хімчистки тощо). Загальна потреба на довгострокову перспективу по громаді в виробничих підприємствах централізованого виконання замовлень (спеццехи, спеціалізовані майстерні, пральні, хімчистки тощо) становить 120 робочих місць. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних громадських територіях.

Схема обслуговування закладами торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування відображена на рис. В.7.

3.2.5 Просторова організація системи адміністративних, комунальних та інших соціальних послуг

Мережа існуючих організацій та закладів управління, кредитно-фінансових закладів та підприємств зв'язку, юридичних, установ правопорядку цілком задовольняє потребу на довгострокову перспективу. Додатково передбачено розміщення даних об'єктів на проектних територіях.

Відділення і філії банківських установ

В межах громади відсутні відділення і філії банківських установ.

Загальна потреба на довгострокову перспективу по громаді в відділеннях і філіях банківських установ становить 15 операційних місць. Передбачено розміщення даних об'єктів на проектних громадських територіях у вбудовано-прибудовані в перші поверхи будівель та окремо розміщені. Передбачено розмістити два об'єкти в центрі громади с. Гора та один в с. Ревне.

Відділення зв'язку

На території громади надають послуги зв'язку наступні оператори: ПАО «Укртелеком» та оператори мобільного зв'язку ПрАТ «Київстар», ПрАТ «ВФ Україна», ТОВ «Лайфселл». Поштові оператори: Укрпошта, Нова пошта, Міст Експрес.

Загальна потреба на довгострокову перспективу по громаді в відділеннях зв'язку становить 5 об'єктів, на даний час функціонує в межах громади 13 об'єктів, що цілком задовольнятиме потребу населення в даному виду обслуговування на перспективу.

Районні (міські) суди, обласні суди, юридичні консультації та нотаріальні контори.

Юридичні консультації та нотаріальну контору передбачено розмістити в центрі громади с. Гора.

Опорний пункт охорони правопорядку

Для забезпечення охорони громадського порядку і громадської безпеки на території громади діє поліцейська станція та муніципальна варта.

3.2.6 Організації житлово-комунального господарства

Житлово-експлуатаційні організації житлових кварталів (мікрорайонів) та пункти приймання вторинної сировини

Розрахункова потреба житлово-експлуатаційних організацій житлових кварталів (мікрорайонів) та пункти приймання вторинної сировини, надається в цілому по громаді, розміщення яких передбачається в центрі громади – с. Гора.

Пожежно-рятувальні підрозділи

Територія Гірської сільської територіальної громади обслуговується місцевою пожежною охороною яка знаходяться за адресою вул. Науки, 1 с. Гора Бориспільського району, Київської області. Підрозділ місцевої пожежної охорони на сьогодні складається з 4-х змін (8 чоловік особового складу), кожна з яких включає 1 водія і 1 пожежника та має 1 пожежний автомобіль.

На короткостроковий період:

В с. Гора передбачено будівництво пожежного посту модульно-контейнерного типу на вул. Центральна, буд. 17 А, відповідно до розробленої проектної документації площа становить 0,29 га. Робочим проектом передбачено розміщення пожежосту на два автомобіля. Функціонально будівля передбачає створення центру безпеки, в якому будуть розміщені пожежна служба, муніципальна варта, головний диспетчер та адміністративний апарат для обслуговування відповідних служб на території територіальної громади.

В с. Ревне передбачено пожежно-рятувальний підрозділ на 4 автомобіля, що обслуговуватиме і с. Затишне.

На середньостроковий період передбачається будівництво пожежно-рятувального підрозділу на два авто в с. Мартусівка.

На довгострокову перспективу проектом передбачено розміщення пожежно-рятувального підрозділу в проектних межах с. Гора, площа земельної ділянки становить 1,26 га на два автомобіля.

Готелі

На території громади функціонує 7 готелів, загальною місткістю 185 місць.

Відповідно до розрахунків на довгострокову перспективу, враховуючи зони впливу, існуюча місткість готелів, цілком задовольняє потребу проектного населення даним видом послуг, але враховуючи розміщення на території громади ДП «Міжнародного аеропорту Бориспіль», зростає споживання даного виду послуг, даним проектом запропоновано додаткове розміщення готельних комплексів на проектних громадських територіях.

Громадські вбиральні

Загальна потреба на довгострокову перспективу в громаді у громадських вбиральнях становить 30 приладів, розміщення яких передбачається в громадських місцях.

Кладовище традиційного поховання

На території громади знаходиться 6 кладовищ, загальною площею 7,77 га. Майже всі кладовища заповнені на 100%.

Загальна потреба на довгострокову перспективу по громаді в територіях кладовищ традиційного поховання становить 3,0 га, розміщення яких передбачається в межах Гірської сільської територіальної громади.

Проектом передбачено розміщення кладовищ традиційного поховання в межах громади площа яких становитиме 7,3 га.

Висновок до розділу III

Перед застосуванням моделі функціонально-планувальної організації території було проаналізовано громаду на відповідність чисельності населення потенціалам інфраструктури в структурі населених місць. Відповідно до цього, територія громади з чисельністю населення 30 тис. осіб, підпадає під рівень системи – житловий район, із радіусом обслуговування 1500 м. Територію житлового району було умовно розділено на 8 мікрорайонів із щільністю 200 осіб/га. Накладання моделі на територію громади дає можливість проаналізувати існуючий стан використання території та перевірити проектні пропозиції, щодо розташування та забезпеченість населення закладами громадського обслуговування різних рівнів користування.

Дослідженням було виявлено невідповідність радіусу обслуговування закладів дошкільної освіти 300 м. При розміщенню даних об'єктів необхідно в містобудівній документації змінювати їх місткість та розосереджувати по всій території громади із врахуванням переважаючої садибної забудови, тобто з можливістю збільшення радіусу доступності для даного типу забудови дитячого дошкільного закладу до 500 м.

Моделі функціонально-планувальної організації сельбищної території та застосування інфологічної модель показників містобудівних об'єктів громадського призначення можуть бути використані для містобудівного аналізу як існуючого стану території, так і для обґрунтування проектних рішень і можуть бути елементом бази інформаційного забезпечення при експлуатації на рівні громади як системи.

ВИСНОВКИ

Висновок I Розселення є фундаментальним поняттям у містобудуванні, яке охоплює як процес розподілу населення в просторі, так і його результат у вигляді мережі населених пунктів. Системи розселення формуються на основі трудових, культурно-побутових та економічних зв'язків між населеними пунктами, забезпечуючи їх інтеграцію з урахуванням історичних, соціальних і природних умов.

Функціонально-просторова організація території базується на принципах багаторівневого обслуговування, де об'єкти громадського обслуговування розташовуються відповідно до чисельності населення і характеру попиту: від установ повсякденного попиту в межах пішохідної доступності до закладів епізодичного користування в регіональних центрах.

Збалансоване формування систем розселення сприяє оптимізації взаємодії між поселеннями, раціональному використанню територій, доступності послуг та покращенню умов проживання населення.

Висновок II Узагальнивши вище викладене, можна зробити висновок, що модель функціонально-планувальної та соціально-планувальної організації території в комплексі з актуалізованою узагальненою експертною інфологічною моделлю показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування може бути використана для розробки містобудівної документації.

Застосування актуалізованої узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування на прикладі Гірської сільської територіальної громади відображена на Рис. Б.3.

Висновок III Перед застосуванням моделі функціонально-планувальної організації території було проаналізовано громаду на відповідність чисельності населення потенціалам інфраструктури в структурі населених місць. Відповідно до цього, територія громади з чисельністю населення 30 тис.

осіб, підпадає під рівень системи – житловий район, із радіусом обслуговування 1500 м. Територію житлового району було умовно розділено на 8 мікрорайонів із щільністю 200 осіб/га. Накладання моделі на територію громади дає можливість проаналізувати існуючий стан використання території та перевірити проектні пропозиції, щодо розташування та забезпеченість населення закладами громадського обслуговування різних рівнів користування.

Дослідженням було виявлено невідповідність радіусу обслуговування закладів дошкільної освіти 300 м. При розміщенню даних об'єктів необхідно в містобудівній документації змінювати їх місткість та розосереджувати по всій території громади із врахуванням переважаючої садибної забудови, тобто з можливістю збільшення радіусу доступності для даного типу забудови дитячого дошкільного закладу до 500 м.

Моделі функціонально-планувальної організації сельбищної території та застосування інфологічної модель показників містобудівних об'єктів громадського призначення можуть бути використані для містобудівного аналізу як існуючого стану території, так і для обґрунтування проектних рішень і можуть бути елементом бази інформаційного забезпечення при експлуатації на рівні громади як системи.

Загальні висновки

Вперше для апробації розробки комплексного плану просторового розвитку території Гірської сільської територіальної громади було застосовано:

- модель функціонально-планувальної та соціально-планувальної організації територій;
- узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

В результаті було виконано:

1. Аналіз сучасного стану законодавчо-нормативної та науково-методичної бази містобудівних принципів просторово-планувальної

організації території населених місць в аспектах: існуючих типів розселення; просторово-планувальної організації території населених місць; відповідності функціонального складу елементів соціальної інфраструктури системі центрів обслуговування регіону та міста; виявлення ролі та місця сельбищної території в структурі населених пунктів.

2. Актуалізацію та удосконалення узагальненої експертної інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування.

3. Аналіз застосування моделей функціонально-планувальної та соціально-планувальної організації територій до території Гірської сільської територіальної громади.

4. Аналіз відповідності наявних об'єктів громадського призначення на території Гірської сільської територіальної громади складу узагальненої моделі містобудівних об'єктів громадського призначення з врахуванням рівнів обслуговування.

5. Аналіз просторово-планувальної організації території Гірської сільської територіальної громади та моделювання системи громадського обслуговування Гірської сільської територіальної громади.

6. Застосування узагальненої інфологічної моделі показників містобудівних об'єктів громадського обслуговування на прикладі Гірської сільської територіальної громади.

Застосування даних моделей дає можливість Врахування кожного з принципів дає підґрунтя для створення безпечного та комфортного, середовища життєдіяльності населення із повним комплексом установ для задоволення первинних фізичних, духовних і матеріальних потреб.

Моделі функціонально-планувальної організації сельбищної території та застосування інфологічної модель показників містобудівних об'єктів громадського призначення можуть бути використані для містобудівного аналізу як існуючого стану території, так і для обґрунтування проєктних рішень і можуть бути елементом бази інформаційного забезпечення при експлуатації на рівні громади як системи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Законодавча та нормативна база

1. Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності" № 3038-VI від 17 лютого 2011 року.
2. Планування і забудова територій : ДБН Б.2.2-12:2019 [Текст]. – Чинний з 01.10.2019.
3. Заклади дошкільної освіти: ДБН В.2.2-4:2018 [Текст]. – Чинний з 01.10.2018.
4. Пожежно-рятувальні частини. Вимоги до дислокації та району виїзду, комплектування пожежними автомобілями та проектування: ДСТУ 8767:2018 [Текст]. – Чинний з 01.01.2019.
5. ДСТУ 3008:2015 Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання [Текст]. – Чинний з 01.07.2017.
6. Розроблення та оформлення кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра: Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи магістра / уклад.: М.М. Дьомін, О.І. Сингаївська, М.М. Осетрін, Л.О. Апостолова-Сосса, М.В. Биваліна, Г.Ю. Васильєва, Р.М. Тригуб, В.П. Тарасюк – Київ: КНУБА, 2024. – 26 с.
7. Рекомендации по проектированию планетариев и массовых астрономических обсерваторий.

Наукова література

8. Демин Н. М. Управление развитием градостроительных систем [Текст] / Демин Николай Мефодиевич. - К. : Будивельник, 1991. – 184 с.
9. Дьомін М., Сингаївська О. Містобудівні інформаційні системи. Містобудівний кадастр. Первинні елементи структури об'єктів містобудування та територіального планування. Київськ. нац. ун-т будівництва і архітектури. – Київ : Фенікс, 2015. – 216 с.: іл., табл.

10. Дьомін М.М. Первинний елемент соціально-планувальної структури крупного міста – мікрорайон [Текст] / М.М. Дьомін, О.Д. Міщенко // Містобудування та територіальне планування : Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Осетрін ; Київський національний університет будівництва і архітектури – К., 2010. – №37. – С. 138-139.

11. Містобудування. Довідник проектувальника / за ред. Т. Ф. Панченко. – Київ: Укрархбудінформ, 2001. – 192 с.

12. Сингаївська О. І. Інформаційна модель містобудівної класифікації типів об'єктів громадського призначення (підприємств, споруд, земельних ділянок): А.с. 45385. Україна. Державна служба інтелектуальної власності України / О. І. Сингаївська, М. М. Дьомін, А. А. Орел, П. С. Сингаївський. - № 45385; Заявл. 02.07.2012 ; Опублік. 03.09.2012. – 172 с.:іл.

13. Сингаївська О.І. Науково дослідна робота «Інформаційне забезпечення процесів управління розвитком містобудівних систем». Авторське Свідоцтво. Державна служба інтелектуальної власності України; - Свідоцтво № 58956. – К.: 2015. Заява № 59282 від 21.01.2015. Дата реєстрації 19.03.2015- 547 с.

14. Ключниченко Є.Є. Соціально-економічні основи планування та забудови міст. – К.: Укрархбудінформ, 1999. – 348 с.

15. Плешкановська А.М. Функціонально-планувальна оптимізація використання міських територій. – К.: Інститут Урбаністики, 2005. – 190 с.

16. Панкеева А. М. Просторова та планувальна організація територій : конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання галузі знань 19 – Архітектура та будівництво зі спеціальності 192 – Будівництво та цивільна інженерія, освітня програма «Міське будівництво та господарство» / А. М. Панкеева ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 36 с.

17. Малоян Г.А. ОСНОВЫ ГРАДОСТРОИТЕЛЬСТВА / Учебное пособие: - М.: Издательство Ассоциации строительных вузов, 2004 - 120 с.37.

18. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем / М. М. Габрель. – Київ : Видавничий дім А.С.С, 2004. – 400 с.
19. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти / В. О. Джаман. – Чернівці : Рута, 2003. – 392 с.
20. Любич І.В. Особливості просторово-планувальної організації сельбищних територій міст за різних за типами [Текст]: кер. канд.арх., доц. Сингаївська О.І., конс. маг., асп. Орел А.А.; КНУБА. – Київ, 2012. – с. 1-164.